

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1900. Andra Kammaren. N:o 38.

Fredagen den 20 april.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts proposition angående inköp af beskickningshus i Paris.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *E. Biersèrts* motion, n:o 176.

§ 3.

Till afgörande företogs konstitutionsutskottets memorial, n:o 4, angående talmannens i Andra Kammaren vägran af proposition på yrkande, att framlagd voteringsproposition icke måtte godkännas. *I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.*

Uti förevarande memorial förklarade utskottet, att den i Andra Kammaren väckta fråga derom, att statsutskottets i tredje punkten af dess memorial n:o 45 framlagda förslag till voteringsproposition icke skall godkännas, är stridande mot grundlagens lydelse, och att således kammarens talman grundlagsenligt förfarit, då han vägrat proposition på detta yrkande.

Vid memorialet voro fogade reservationer

af herr *Trygger*; samt

af herr *Johnsson*, hvilken, på anförda skäl, ansett att talmannen saknat grundlagsenlig rätt att vägra proposition å det framställda yrkandet.

Sedan utskottets ofvanintagna förklaring blifvit uppläst, anförde:

Herr *Elowson*: Herr greve och talman! Riksdagsordningen innehåller i sin 60 § några bestämmelser angående votering, voteringsproposition och propositions besvarande. Det af herr talmannen nu före-

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.
(Forts.)

dragna ärende, konstitutionsutskottets memorial angående propositionsvägran, gifver en osökt anledning till en undersökning, huruvida de nyss nämnda bestämmelserna äro allmängiltiga, eller om deras giltighet är begränsad till vissa fall.

Låtom oss fördenskull taga i betraktande sjelfva grundlagstexten. I spetsen för lithörande bestämmelser finna vi en vilkorssats: »Kan fråga blifva föremål för bifall eller afslag, bör» etc. Dermed är alltså förutsatt och på samma gång fastslaget, att de uti 60 § riksdagsordningen gifna voteringsbestämmelser hafva allenast en begränsad giltighet, att de hänföra sig till frågor af ett visst slag, nemligen till sådana frågor, som äro af beskaffenhet att kunna blifva föremål för bifall eller afslag.

Kunna då under Riksdagens förhandlingar förekomma några andra frågor än dylika? Ja, visst. Kammarens ledamöter känna mycket väl, att vid Riksdagens början aflemnas Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof. Denna proposition *skall* jemlikt grundlagens bud öfverlemnas till statsutskottet. Om således proposition framställes om remiss af statsverkspropositionen till statsutskottet kan denna fråga endast med ja besvaras. Detsamma gäller om kongl. propositioner, för så vidt man ej antager, att de strida mot grundlag. Detsamma gäller äfven om motioner af enskilda personer, då de äro grundlagsenliga. En proposition af talmannen om remiss af ett sådant ärende kan icke besvaras med nej, men väl med ja.

Det finnes också frågor, såsom vi känna, af motsatt beskaffenhet. Erfarenheten gifver vid handen, att under Riksdagens förhandlingar väckts frågor, som icke kunnat remitteras därför, att de stridit mot grundlag. En proposition om remiss af en grundlagsstridig motion kan följaktligen besvaras endast med nej.

Och sist, men icke minst, höra till dylika frågor statsutskotts, bevillningsutskotts eller bankoutskotts memorial med förslag till proposition för gemensam omröstning jemlikt 65 § riksdagsordningen. Äro dessa voteringspropositioner till sitt innehåll öfverensstämmande med grundlagarna, kunna de icke blifva föremål för afslag utan endast för bifall. Äro de åter till sitt innehåll icke öfverensstämmande med grundlagarna, måste de afslås och kunna icke bifallas. Att någon kammare likväl voterat, och väl äfven framdeles kommer att votera om någon proposition för gemensam omröstning, beror helt enkelt på den menliga ofullkomligheten. Man är icke fullt säker om, huruvida propositionen är öfverensstämmande med eller stridande mot grundlagarna. Hvad man då egentligen voterar om är uppfattningen angående grundlagsenligheten eller grundlagsstridigheten af propositionen. Att någon representant skulle vid voteringen om en proposition angående gemensam omröstning låta sitt votum bestämmas af den åsigt, han hyser i sjelfva realitetsfrågan, lärer icke kunna förmodas.

De frågor, som uti Riksdagens förhandlingar förekomma, kunna således med afseende å möjligheten att besvara dem med ja eller nej uppdelas uti tre särskilda kategorier. Till kategorien n:o 1 hänföras de frågor, som kunna blifva föremål för bifall eller afslag, exempelvis lagutskottets blifvande förslag till sammanjemkning angående kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om begränsning af den kommunala rösträtten

på landet. Detta blifvande förslag kan varda föremål för bifall eller afslag. Till kategorien n:o 2 åter hänföras de frågor, som kunna blifva föremål endast för bifall men icke för afslag. Om exempelvis bevillningsutskottet under någon kommande riksdag skulle afgifva ett memorial angående proposition om gemensam votering för afgörande af frågan om tull eller tullfrihet å artikeln spanmål, kan ett sådant eventuellt memorial icke afslås utan endast bifallas. Till 3:dje kategorien hänför man ändtligen de frågor, som kunna blifva föremål för afslag men icke för bifall, exempelvis begäran om remiss af grundlagsstridig motion.

Längre ned i texten af 60 § riksdagsordningen läsa vi följande ord: »Proposition skall alltid endast med ja eller nej besvaras». Dessa ord hafva ju väckt eu viss oro, och man har velat göra mycken affär af dem, men detta beror derpå, att man missförstått uttryckets mening. Man har lösryckt orden ur deras sammanhang och från deras förutsättning. Läser man satsen till slut, blir saken betydligt enklare. Det heter nemligen: »Proposition skall alltid endast med ja eller nej besvaras, och talmannen tillkännagifve sin uppfattning af det svar, som lemnats, hvarvid skall bero, såvida ej votering begüres, hvilken då ej må vägras; en hvar i öfrigt obetaget att låta sin särskilda mening i protokollet antecknas». Vi finna af den upplästa satsen, först och främst att den innehåller en föreskrift derom, huru svaret på en framställd proposition skall lemnas. I det ögonblick detta svar lemnas, skall det uttryckas med antingen ja eller nej, och något motiveradt votum får i *det ögonblicket* icke afgifvas, men deremot är det en hvar kammarledamot obetaget att sedermera, några minuter eller några dagar derefter, låta sin särskilda mening i protokollet antecknas.

Vidare har man att märka, att föreskriften om en propositions besvarande med ja eller nej hänvisar till den förut angifna förutsättningen, nemligen den konditionella satsen: »Kan fråga blifva föremål för bifall eller afslag, bör» o. s. v. Med denna förutsättning sammanhänger också den inskjutna mellanmeningen, »och talmannen tillkännagifve sin uppfattning af det svar, som lemnats, hvarvid skall bero, såvida votering ej begüres, hvilken då ej må vägras». Bestämmelsen att votering då ej må vägras hänför sig alltså till den kategori af frågor, som äro af sådan beskaffenhet, att de kunna blifva föremål för bifall eller afslag, d. v. s. äro af sådan beskaffenhet, att de kunna besvaras med ja eller nej.

Grundlagstexten innehåller derefter följande föreskrift: »Då voteras skall, bör voteringsproposition jemte tydlig kontraposition genast» o. s. v. Vi finna, att äfven här förutsättningen uttryckligen fasthållles, så att endast om frågan är af beskaffenhet att kunna blifva föremål för votering, proposition och tydlig kontraposition böra ställas mot hvarandra. Uppenbart är derjemte, att det väsentliga i fråga om en voteringsproposition och dess besvarande är just det, som betecknas med ja eller nej, d. v. s. innehållet i propositionen å ena och kontrapositionen å andra sidan.

De uti 60 § riksdagsordningen förekommande bestämmelserna om votering, finna alltså sin rigtiga förklaring och sin rätta betydelse,

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.
(Forts.)

I fråga om vägran af proposition på yrkande att voteringsproposition icke måtte godkännas.
(Forts.)

om man, såsom sig bör, underordnar dem under det i paragrafen uppställda villkoret: »om fråga kan bli föremål för bifall eller afslag».

Öfvergå vi sedan till den följande paragrafen, den 61:sta, så möter oss der en grundlagsbestämmelse, som är tillämplig på de under kategorierna n:is 2 och 3 hörande frågor. Vid en hvar fråga, som är af beskaffenhet att endast kunna bli föremål för bifall, eger talmanen rätt att vägra proposition på afslagsyrkande. Likaså har talmanen befogenhet att vägra proposition å ett bifallsyrkande, då väckt fråga är af beskaffenhet att endast kunna afslås. Talmannens rätt att vägra proposition synes, enligt § 61 riksdagsordningen, vara obestriddig. Om talmanen begagnar denna rätt, när han finner väckt fråga strida mot grundlagens lydelse, lär deraf ingen fara uppstå för den parlamentariska friheten, ty den parlamentariska friheten har just lydningen för grundlagen till sitt väsentligaste kännetecken, och en propositionsvägran kan icke ega bestånd, så vida den icke har ett fast stöd i grundlagen.

Sveriges grundlag förutsätter, att öfverträdelse af densamma kunna förekomma, och den har i detta afseende mycket vidtomfattande stadganden. Den förutsätter, att grundlagsstridiga åtgärder kunna vidtagas af monarken eller af en eller flere medlemmar af hans råd; den förutsätter, att sådana kunna vidtagas af talmännen, af kamrarna och naturligtvis med ännu större skäl att sådant kan ske af de enskilde riksdagsledamöterna. Men mot alla sådana åtgärder, som strida mot grundlagen, finnas korrektiv.

Kammaren eger rätt att besluta angående hvarje fråga, som till den hänskjutes. Men äfven här finnes en förutsättning, nemligen den grundförutsättningen, att kammaren handlar i enlighet med grundlagen. För utöfvandet af kammarens grundlagsenliga beslutanderätt erfordras medverkan af talmanen. Denna anordning har en fullkomlig motsvarighet på ett annat område inom vår statsförfattning. Den konstitutionelle monarken har beslutanderätt, men om föredragande statsrådet vägrar sin kontrasignation, förlorar det tillernade beslutet effektivitet. Lyckligtvis är det så, att det just är grundlagens majestät, som gör sig gällande både vid vägran af kontrasignation och vid vägran af proposition.

I öfverensstämmelse med hvad jag sålunda uttalat, hemställer jag, herr talman, att konstitutionsutskottets memorial n:o 4 läggas till handlingarna.

Herr Fredholm: Herr talman! Så sväfvande som grundlagens bestämmelser äro med afseende å hvad som får göras till föremål för gemensam omröstning, kan det inträffa, och har inträffat, att meningarna kunna vara delade om en voteringspropositions enlighet med grundlagen eller icke, äfven i det fall att propositionen är i formelt hänseende riktigt uppställd. Hvilken af de motsatta meningarna med afseende å grundlagsenligheten, som skall blifva gällande, är det kammaren som afgör, i och med det kammaren går att med ja eller nej besvara den proposition, som talmanen efter slutad öfverläggning skall framställa. Väl är det sant, att talmanen kan vägra att framställa proposition, men detta endast då han finner en väckt fråga strida

mot grundlags lydelse, och i sådant fall blir voteringspropositionen oafgjord tills konstitutionsutskottet yttrat sig öfver dess grundlagsenlighet.

Skulle talmannen deremot finna, att en voteringsproposition icke är stridande mot grundlags lydelse, men kammaren deremot vara af en motsatt mening, så finnes, så vidt jag vet, ingenting i grundlagen, som ger talmannen rätt att söka förmå kammaren antaga en voteringsproposition, som densamma icke anser vara grundlagsenlig. Att för vinnandet af detta syfte anlita den utvägen att vägra framställa proposition på afslag, när ändock meningen är att framställa proposition på bifall, leder ingalunda till det afsedda målet, derest kammaren skulle låta vid den gjorda propositionsvägran bero, ty i så fall har ju kammaren vid besvarandet af propositionen å bifall tillfälle att afgöra frågan helt och hållet efter sin uppfattning genom att besvara sistnämnda proposition med ja eller med nej.

Om kammaren åter gent emot talmannens uppfattning yrkar, att proposition på afslag äfven skall framställas, så blir det vid sådant förhållande *icke* den väckta *frågan* (hvilken här är voteringspropositionen), utan *svaret* å frågan, som blir draget under konstitutionsutskottets pröfning. Men enligt 61 § riksdagsordningen åligger det konstitutionsutskottet endast »att ofördröjligen inkomma med motiveradt och bestämdt utlåtande öfver frågans stridighet eller enlighet med grundlagen», och vidare säges: »å hvad utskottet förklarar icke vara mot grundlag stridande, kan proposition sedermera ej vägras.»

Vid besvarandet af den till konstitutionsutskottet hänskjutna tvistepunkten, om talmannen handlat grundlagsenligt eller ej, då han vägrat framställa proposition på gjordt yrkande derom, att den framlagda voteringspropositionen skulle afslås, har utskottet icke kunnat undgå att yttra sig om grundlagsenligheten af sjelfva den fråga, hvilken det gjorda yrkandet afsåg att få med nej besvarad. Dervid har utskottet funnit, att sjelfva frågan, d. v. s. voteringspropositionen, icke vore mot grundlag stridande, och tillika har utskottet förklarar, att talmannen grundlagsenligt förfarit, då han vägrat proposition på afslagsyrkandet.

Häraf synes mig böra följa, att då voteringspropositionen enligt utskottets förklaring icke är stridande mot grundlagens lydelse, »kan proposition» derå enligt 61 § riksdagsordningen »sedermera ej vägras», hvarvid dock — också enligt utskottets förklaring — proposition icke bör göras på afslag. Vid sådant förhållande återstår det ju ingenting annat än att framställa proposition på bifall. Men som denna proposition liksom hvarje annan enligt 60 § riksdagsordningen »skall alltid endast med ja eller nej besvaras», så är det mig icke möjligt att förstå, huru utskottet kunnat ytterligare förklara, att denna propositions icke-godkännande eller besvarande med nej är stridande mot grundlagens lydelse.

Sistnämnda förklaring grundar utskottet på en motivering, som jag för min del icke kan finna vara annat än mycket otillfredsställande såväl i begreppsbestämning som i bevisföring. Det vill af densamma synas framgå, som utskottet skulle vilja göra gällande den meningen, att hvarje yrkande, som i kammaren framställles, äfven om det endast afser rent bifall eller rent afslag, skulle vara liktydigt med en

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.
(Forts.)

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas. (Forts.)

inom kammaren väckt fråga och att följaktligen talmannen skulle ega rätt att pröfva grundlagsenligheten äfven af sådana yrkanden, som endast gälla rent bifall eller rent afslag på en gjord framställning. Tillämpningen af en sådan åsigt skulle kunna medföra de mest betänkliga vådor och undergräfvå Riksdagens hela ställning inom det svenska statsskicket. Denna åsigt skulle kunna leda derhän, att Riksdagens beslutanderätt faktiskt öfverflyttades från kamrarna till talmännen och konstitutionsutskottet, och särskildt med afseende på voteringspropositioner skulle praxis kunna utbilda sig på sådant sätt, att en kammare aldrig skulle komma i tillfälle att själf få annat än skenbart afgöra, om gemensam omröstning skall ega rum eller ej.

En uppfattning af grundlagens stadganden, som kan leda till sådana konsekvenser, kan naturligtvis icke godkännas af en riksförsamling, som är något mån om sina häfdvunna rättigheter, och det synes mig därför, som den i konstitutionsutskottets nu föredragna memorial förekommade motiveringen borde åtföljas af en protest, så att man icke framdeles skall kunna åberopa denna motivering, såsom om den betydde något, eftersom den vore afgifven af en auktoritet.

På dessa skäl, herr talman, skall jag tillåta mig föreslå, att Andra Kammaren behagade besluta att, med ogillande af den i konstitutionsutskottets memorial förekommade motivering, lägga memorialet till handlingarna.

Med herr Fredholm förenade sig herrar von *Friesen*, *Hammarlund*, *Höjer*, *Pehrson* i Törneryd, *Andersson* i Vestra Nöbbelöf, *Sjö*, *Persson* i Tällberg, *Henricson*, *Zetterstrand*, *Larsson* i Mörtlösa, *Wallis*, *Wavrinsky*, *Berg* i Stockholm, *Byström*, *Eklund* i Stockholm, *Staaß*, *Branting*, *Nyström*, *Bromée* i Billsta, *Hedlund*, *Johnsson*, *Eriksson* i Elgered, *Eriksson* i Bäck, *Ericsson* i Ofvanmyra, *Jansson* i Djursätra, *Olsson* i Stockholm, *Olsson* i Åsak, *Styrlander*, *Göthberg*, *Hultkrantz*, *Nydal*, *Norman*, *Spånberg*, *Svensson* i Olseröd, *Carlheim-Gyllensköld*, *Ericsson* i Vallsta, *Persson* i Borrby, *Sandquist*, *Hammarström*, *Thylander*, *Spangenberg*, *Pettersson* i Södertelje, *Kempe*, *Larsson* i Säby, *Johansson* i Öija, *Biesèrt*, *Olofsson* i Avik och *Jansson* i Edsbäcken.

Härefter anförde:

Friherre Barnekow: Herr talman, mina herrar! Det är i 61 § riksdagsordningen, som vi skola finna, huruvida talman eger rätt att vägra proposition eller icke. Och i denna paragraf heter det, att talman bör vägra proposition, då han finner väckt fråga strida mot grundlags lydelse. Dervidlag göres något undantag. Nu har emellertid en reservant velat göra ett undantag, och han säger i sådant afseende, att med väckt fråga kan endast afses en sådan fråga, som är väckt i form af motion, men icke ett i någondera kammaren framställt yrkande om bifall eller afslag i en väckt fråga.

Ja, mina herrar, detta må vara den ärade reservantens egen uppfattning, men denna uppfattning har icke den svenska Riksdagen hittills haft. Detta visar sig af de exempel, som äro i utskottets memorial

åberopade, då vid flera tillfällen, såsom under riksdagarna 1872, 1873, 1884 och 1892, kamrarnes talmän vägrat framställa proposition just i liknande fall som det nu föreliggande. Men utskottet har glömt om tala ett fall, hvilket inträffade år 1881. Enligt Andra Kammarens protokoll för den 13 april nämnda år »föredrogs bankouts-kottets memorial n:o 19 med förslag till omröstningsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om uppförande af riksbankshus å Helgeandsholmen». Der var sålunda fråga om en gemensam votering, och då yttrade herr Hedin i Stockholm:

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.
(Forts.)

»Jag skulle hafva framställt yrkande om afslag å densamma, derest jag icke af herr talmannen erfarit, att han, i det skick, hvori frågan nu förekommer, anser sig icke kunna framställa proposition på ett sådant yrkande.»

Alltså har herr Hedin i Stockholm då erkänt, att talmannen har rätt att vägra proposition på framställt yrkande om afslag å en gemensam voteringsproposition. Med honom instämde herr Danielson, som sedermera blef kammarens vice talman. Vidare yttrade en annan ledamot af kammaren, herr Liss Olof Larsson, följande:

»Mig förefaller det som grundlagens stadganden såväl i 79 § regeringsformen som i 65 § riksdagsordningen äro alldeles tydliga i detta fall, och som jag antager, att herr talmannen icke kan framställa proposition på yrkandet om afslag å en sådan voteringsproposition, der det skall voteras om riksbankens medel — det står uttryckligen i grundlagen, att öfver en sådan fråga skall voteras etc.

Detta var herr Liss Olof Larsson, och med honom instämde bland andra äfven herr Sven Nilsson i Efveröd. Slutligen yrkade under samma debatt nuvarande statsministern excellensen Boström afslag, och då yttrade talmannen, att »ett afslag å denna voteringsproposition skulle leda derhän, att Andra Kammarerna undandroge sig att, på sätt riksdagsordningen föreskrifver, afgöra den fråga här föreligger; och anser jag under sådana förhållanden, i kraft af min grundlagsenliga pligt, mig skyldig att å det under öfverläggningen framställda yrkande på afslag vägra proposition».

Denna uppfattning blef af kammaren godkänd. De som ej varit med om detta beslut må naturligtvis protestera mot riktigheten af berörda uppfattning, men de som godkänt detta beslut böra ej kunna protestera mot det slut, hvartill utskottet nu kommit.

Kan man nu förtänka talmannen, att han enligt grundlagens bud och med stöd af dessa auktoriteter, som jag uppräknat och af hvilka några varit kammarens vice talmän, kan man, säger jag, förtänka honom, att han ansett sig skyldig vägra proposition på det framställda afslagsyrkandet! Han har också gjort det och frågan har sedan remitterats till konstitutionsutskottet, och konstitutionsutskottet har gifvit talmannen rätt. Konstitutionsutskottet påpekar först i sin motivering, att hvad den formella sidan af denna voteringsproposition beträffar, propositionen redan förelegat till kammarens behandling. Kammarerna har redan voterat om densamma, och om kammarerna då fattat samma beslut som Första Kammarerna, så hade frågan varit afgjord och Riksdagen fattat beslut, utan att någon gjort anmärkning hvad det formella angår, vare sig i det ena eller det andra afseendet, såsom nu skett.

*I fråga om
vägran af
proposition på
yrkande, att
voterings-
proposition
icke måtte
godkännas.*

(Forts.)

Om således voteringspropositionen är i formelt afseende riktigt uppsatt, så kommer dernäst till afgörande, huruvida det i föreliggande ärende skall voteras gemensamt eller icke. Härutinnan har konstitutionsutskottet gifvit talmannen rätt i hans uppfattning, att här föreligger en sådan fråga, som ovilkorligen måste komma under gemensam votering, om kamrarne stannat i olika beslut, som ej kunna sammanjemkas.

Då voteringspropositionen förelåg till behandling, framställdes under öfverläggningen icke mera än två yrkanden, det ena om bifall till och det andra om afslag å voteringspropositionen. Hvad denna fråga angår, har utskottet förklarat, att proposition om afslag icke kan framställas. Det återstår således endast yrkandet om bifall. I dag har gjorts yrkande om, att konstitutionsutskottets memorial skulle med ogillande läggas till handlingarna. Nu säger man, att om yrkande på afslag ej får komma under proposition, då skulle det komma att inträffa, att kammaren tvingades att rösta med en voteringsproposition, som den ej velat godkänna. Ja väl, det kan hända. Men om man tänker sig förhållandet omvänt, så att talmannen vägrade proposition på yrkande om bifall, så blefve kammaren också nödsakad att afslå en voteringsproposition, som den velat godkänna. På båda fallen har man, såsom utskottet visat, förut haft exempel här i kammaren.

Det har yttrats, att om man får säga ja, man äfven bör få säga nej, ty eljest, säger en af reservanterna, hade frågan ej bort till Riksdagen framställas. Hvad detta beträffar, så må jag påpeka, att kammaren icke på förhand visste, att talmannen skulle vägra proposition på afslagsyrkandet och att konstitutionsutskottet skulle gifva honom rätt. Hade kammaren vetat detta förut, så ville jag instämma med reservanten deruti, att det varit nödigt att framställa frågan. Emellertid hade ju äfven andra yrkanden än om bifall eller afslag kunnat framställas, och därför måste ärendet komma under Riksdagens behandling. Och vidkommande påståendet att man bör få säga nej, då man får säga ja, så vill jag erinra, att det icke blott är i detta utan äfven i många andra fall, som man ej får säga nej. Om en domstol till exempel dömer mig mot mitt bestridande att fullgöra en prestation till en annan person, så kan jag visserligen undvika att säga ja till domen, men domens innehåll måste jag fullgöra, förutsatt att jag lever i ett samhälle, som respekterar sina lagar.

Vidare har man sagt, att man genom utskottets beslut tvingade kammaren att rösta endast ja och derigenom undertryckte majoritetens uppfattning, och detta säger man, att talmannen härvidlag gjort. Häremot vill jag påpeka, att vi äfven hafva en annan majoritet, som måste respekteras, nemligen majoriteten i den gemensamma voteringen. Det skulle ju kunna inträffa, att ena kammaren genom ett ensidigt beslut förhindrade, att en fråga behandlades gemensamt af båda kamrarne, ehuru den enligt lag skulle så behandlas. I så fall blefve ju Riksdagens majoritet undertryckt. I den nu föreliggande frågan gäller det sålunda ej Första Kammarens majoritet eller Andra Kammarens majoritet, ty i denna fråga stå emot Andra Kammarens majoritet hela Första Kammarne, Andra Kammarens talman, en betydlig minoritet

inom Andra Kammaren och slutligen konstitutionsutskottet, som dock, säga hvad man vill, har den dömande magten.

Nu kan man klandra konstitutionsutskottet för dess domslut, och det har ju den föregående talaren äfven gjort. Man kan säga, att konstitutionsutskottet dömt origtigt, då det gifvit talmannen rätt. Ja visserligen, men utskottets beslut tror jag dock ej kan ändras. Man kan framhålla, att det finnes reservanter inom utskottet. Men jag vädjar till kammaren, om på denna omständighet bör fästas så stor vikt. Högsta domstolen är en dömande myndighet, och den består endast af rättslärd, men dock kan en persons egendom, välfärd och lif bero på en enda röst inom högsta domstolen. Utskottet består icke uteslutande af rättslärd, och för min del gör jag icke den ringaste pretention på att vara det. Men då jag såsom ledamot af utskottet blifvit nödsakad att döma i denna fråga, så har jag sökt sätta mig in i densamma så godt jag förmått. Jag har dömt i denna fråga hvad mitt samvete sagt mig vara rätt, och jag tror ej, att mina kamrater gjort annorlunda. Och öfver samvetet döma hvarken rättslärd eller Andra Kammarens majoritet, ty samvetet står under en högre domare.

Man kan tycka, att det varit onödigt, att jag anfört detta, då ingen ännu gjort så särdeles skarpa anmärkningar mot utskottet. Hvad som härefter skall komma, vet jag ej. Jag har emellertid ansett mig böra säga hvad jag nu anfört, af den anledning att det vid den föregående diskussionen i detta ärende ganska tylligt framgick, att man på ett visst håll hade den uppfattningen, att de personer, som önskade en befästning vid Boden, vore så intresserade deraf och så blinda, att de ej kunde opartiskt döma i frågan. Och man klandrade särskildt talmannen på det skarpaste, i det att sådana yttranden fälles som att han ville med rätt eller orätt, med magt och våld genomföra befästningsfrågan.

Jag vill icke så hårdt döma mina motståndare, ty det anser jag icke rätt. Men jag vill påpeka, att de personer, som sjelfva döma sina motståndare så hårdt, icke hafva rätt att fordra, att deras motståndare skola respektera deras åsigt.

Jag skall nu icke neka till att, då så olika meningar gjort sig gällande om denna fråga, här kanske en förändring i grundlagen är behöflig. Vill man ingå på den princip, som af en reservant angifvits, måste man bestämdt uttala, att frågor rörande antagande eller förkastande af proposition för gemensam votering skola af kamrarne sjelfva afgöras och att talmannen icke kan i det fallet vägra proposition. En dylik bestämmelse måste nödvändigt införas, om man skall antaga den princip, som reservanten gjort gällande.

Hvad slutligen den mycket omordade frågan om Bodens befästning beträffar, som väckt så mycken förargelse i denna kammare, skall jag be att få tillkännagifva, att jag för min del aldrig vid denna riksdag, om det blir gemensam votering, kommer att med min röst bidraga till något slags befästning vid Boden. Men, herr talman, det oaktadt har jag kunnat biträda konstitutionsutskottets förevarande beslut, därför att jag, utan att därför vilja klandra någon annans åsigt, ansett, att utskottet och talmannen härvid handlat rätt och i öfverensstämmelse med grundlagens bud.

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.
(Forts.)

*I fråga om
vägran af
proposition på
yrkande, att
voterings-
proposition
icke måtte
godkännas.
(Forts.)*

Herr Hedin i Stockholm: Då den ärade ledamot af kammaren, som nyss med sedvanlig öfverlägsenhet fört utskottets talan, har kunnat sammanblanda konstitutionsutskottets memorial n:o 4 med det närmast på föredragningslistan följande utlåtandet från statsutskottet, så kan jag naturligtvis icke hafva någon synnerlig rättighet att beklaga mig öfver att han, beträffande min ringhet, gjort sig skyldig till förblandning af uttalandet af ett faktum och uttalandet af en åsigt. Han har sagt, efter att hafva omnämnt någonting, som här för åtskilliga år sedan i kammaren förekom, att jag hade erkänt det eller det, men jag har absolut icke erkänt någonting sådant. Jag erkänner icke, att jag har orätt och andra rätt, därför att jag uppgifver striden och icke finner nödigt att fortsätta den mot öfvermagten, der jag icke anser någonting vare sig i sak för tillfället eller med hänsyn till framtiden vara att vinna. Det är en fullständigt oriktig uppgift, såsom af protokollet kan inhemtas, att jag gjort ett sådant erkännande, som han påstod. Men jag har sagt: jag böjer mig för omständigheterna. Sådant har förekommit förr. Det förekom vid en af mina första riksdagar, då nemligen den dåvarande talmannen gaf mig ett af de många profven på bristande kännedom hos talmännen om grundlag och grundlagspraxis. När här i kammaren föredrogs statsutskottets utlåtande öfver statsrevisionens berättelse angående statsverket, upptog jag vid den sista punkten i detta statsutskottets betänkande en fråga, åt hvilken jag ansåg att statsutskottet hade egnat alltför ringa uppmärksamhet, och framstälde ett yrkande rörande en af statsrevisionen gjord hemställan. Nu är det ju sol- och sjelfklart, att då statsutskottet efter att hafva under åtskilliga punkter i detalj behandlat en och annan bland de af statsrevisionen framställda anmärkningarna, men, såsom ofta förekommer, i sista punkten säger att, hvad öfriga af statsrevisionen framställda anmärkningar angår, statsutskottet funnit dem dels vara befogade, men icke af synnerlig vigt, dels vara genom vederbörligt afgifna förklaringar tillfredsställande bemötta o. s. v., statsutskottet dermed beträffande alla de sålunda uti en enda slutpunkt omförmälda frågor afgifvit utlåtande lika väl som beträffande de andra mera i detalj och särskildt behandlade. Följaktligen, angående en framställning från statsrevisionen, som var behandlad i denna sista punkt i statsutskottets utlåtande öfver revisionsberättelsen, hade jag lika väl rättighet att yttra mig och göra yrkande, som rörande de uti någon af de föregående punkterna förekommande frågor, der statsutskottet yttrat sig mera i detalj. Dåvarande talmannen gaf emellertid till känna, att han var tveksam om huruvida han kunde framställa proposition på detta mitt yrkande. Så hastigt som detta måste ske under en kort konferens vid talmansbordet, gaf jag derpå till känna, att jag hyste en alldeles afvikande mening, men vände tillbaka till min plats för att säga, att då talmannen på anförda skäl förklarar, att han vore tveksam, jag icke ville vidare urgöra mitt yrkande. Detta är, såsom i det fall jag nyss nämnde, något helt annat än att erkänna, att jag har orätt och motsändaren rätt. Dermed torde jag kunna lemna hvad den nästföregående talaren har anført i sitt fullkomliga ovärde.

Konstitutionsutskottet har underlåtit att behandla den fråga, som varit dit hänskjuten, för att sysselsätta sig med en annan, nemligen

den, huruvida gemensam votering i förevarande ärende skall ega rum eller icke. Derom har konstitutionsutskottet enligt grundlagen alldeles icke att utlåta sig. Om konstitutionsutskottet i stället sysselsatt sig med den fråga, som i enlighet med grundlagens föreskrift blifvit till konstitutionsutskottets bedömande hänskjuten, då skulle konstitutionsutskottet utan tvifvel hafva blifvit i tillfälle att göra några särdeles märkliga iakttagelser. Om till exempel konstitutionsutskottet hade företagit ett förmodligen för icke få af dess ledamöter ej alldeles öfverflödigt studium af Sveriges riksdagsordning, så skulle konstitutionsutskottet der i — hvad skall jag säga? — 17 paragrafer hafva funnit ordet: »fråga» använd en, två eller flera gånger. Om då konstitutionsutskottet hade betraktat användningen af detta ord och den enda rimliga betydelse, i hvilken det i anförda paragrafer kan förekomma, skulle konstitutionsutskottet hafva funnit, att textsammanhanget och allmänt svenskt språkbruk alldeles förbjuda att under den termen »fråga» hänföra en voteringsproposition, så att talmannen skulle, på grund af den honom i riksdagsordningen för vissa fall medgifna rättigheten att vägra proposition på väckt fråga, kunna under den rubriken tillmäta sig rättighet att vägra proposition på ett yrkande å en voteringsproposition. Det skulle hafva varit ett för konstitutionsutskottet efter mitt förmenande ganska nyttigt och helsosamt studium. För öfrigt har denna sida af saken blifvit på ett så oemotsägligt sätt ådagalagd af reservanten ifrån Första Kammaren, att det skulle vara alldeles öfverflödigt att till hvad han redan anført lägga någonting ytterligare.

Vidare skulle utskottet under ett närmare studium af den fråga, som blifvit till utskottet hänvisad, i stället för de öfriga frågor — jag kommer till dem sedermera — som utskottet inlåtit sig på, utan tvifvel funnit anledning att eftersinna: hvar finnes då i denna grundlag, i riksdagsordningen eller till äfventyrs regeringsformen, den grundlagslydelse, mot hvilken det skulle strida att framställa proposition på afslag å en voteringsproposition, hvars ogillande yrkats. Den grundlagslydelsen har icke blifvit af konstitutionsutskottet påvisad, lika litet som den förut blifvit af talmannen påvisad, detta af det enkla och giltiga skäl, att den icke kan påvisas på något ställe i Sveriges grundlagar.

Att utskottet icke i de från ständsriksdagarnas tid åberopade fallen kan finna något stöd för den åsigt det här velat försvara, har blifvit af den ärade reservanten från denna kammare så tydligt ådagalagdt, att jag förmodar, att ingen tvekan derom kan finnas kvar hos någon af dem, som gjort sig nödan att genomläsa den *redogörelse* han lemnat, under det utskottet blott inskränkt sig till att nämna dessa kasus och på dem grunda ett påstående. Deremot skulle det säkerligen hafva kunnat vara af något intresse för utskottet att studera ett annat precedensfall. Om utskottet hade tagit sig före att läsa hvad konstitutionsutskottet år 1876 yttrade med anledning af då väckt motion om grundlagsändring i syfte att åstadkomma bestämmelser rörande rätta sättet att slita tvister, uppstående mellan kamrarna i fråga om voteringspropositioner för gemensamma voteringar — om, säger jag, utskottet läst hvad konstitutionsutskottet då yttrade, skulle utskottet hafva funnit, att dess föregångare, 1876 års konstitutionsutskott, icke ett ögonblick hyste någon tanke derpå, att det skulle tillkomma någon att påtvinga

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.
(Forts.)

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.

(Forts.)

en kammare en voteringsproposition, som den ej godkänt, att detta skulle tillkomma vare sig medkammaren eller ett utskott eller talmannen eller någon af dessa eller flere af dem i förening. »Skulle» — heter det i detta 1876 års konstitutionsutskotts utlåtande n:o 4 — »kamrarne stanna i olika beslut deröfver, om votering i en viss fråga skall ega rum, eller angående innehållet af en i sådan fråga föreslagen voteringsproposition, måste således frågan om ärendets afgörande genom så beskaffad votering anses förfallen, och likasom grundlagen icke anvisar något sätt för lösningen af en sådan meningsskiljaktighet mellan kamrarne, likaså håller utskottet före, att ett sätt för en slik lösning icke låter sig utfinnas utan att uppoffra den i § 1 riksdagsordningen stadgade allmänna grundsats, att båda kamrarne skola i alla frågor hafva lika behörighet och myndighet.» Utskottet yttrade vidare med hänsyn till ett af de alternativ, som motionären hade föreslagit för att undanrödja den olägenhet han framhållit, att meningsskiljaktigheter stundom förekomma mellan kamrarne angående frågan *gemensam votering eller icke*: »Att åter hänskjuta frågan till konstitutionsutskottet, hvilket sätt motionären synes gifva företrädet framför det nyss antydda» — det nyss antydda var gemensam votering om huruvida gemensam votering i den omvistade saken skulle ega rum, naturligtvis en ren orimlighet — »innebure i sjelfva verket, att i en fråga, der det gälde att afgöra, om den ena kammaren borde underkasta ett af kammaren fattadt hufvudsakligt beslut en ytterligare pröfning, låta kamrarne underordnas en af dem sjelfva vald afdelning af Riksdagen. Äfven om man skulle vilja antaga, att konstitutionsutskottet, oberoende af alla tänkbara inverkan omständigheter, i frågor, som så väsentligen röra de särskilda kamrarnes inflytande på besluten, skulle kunna intaga en fullkomligt opartisk ställning, blefve det dock på utskottet, som det komme att bero, om Riksdagen i de sålunda till utskottet hänskjutna frågor skulle handla såsom två grundlagsenligt skilda kamrar eller såsom en kammare, och härigenom skulle otvifvelaktigt åt utskottet uppdragas en myndighet, som komme att stå i strid med tvåkammar-systemets väsen och våra på detsamma hvilande grundlagars anda och mening.»

Utskottet börjar nu sin framställning af de skäl, på hvilka det stöder ett förklarande, som utskottet icke hade att afgifva — eller att ifrågavarande ärende är af beskaffenhet, att gemensam votering deri skall ega rum — utskottet börjar denna framställning med att erinra, att de nu ifrågavarande olika besluten »uppenbarligen gälla en statsutgift» etc. Det är nu kanske något pedantiskt att påminna det ärade utskottet om en sak, som är så enkel, att den hör mera till skolbänkarne än till dessa bänkar, men eftersom det synes nödigt att göra en sådan erinran, så skall jag tillåta mig att framkomma med densamma. Denna erinran lyder så: att det icke går logiskt för sig att använda det som skall bevisas till bevisningsgrund. Utskottet har emellertid gjort ett sådant försök, då det åberopar sig på uttrycket »gälla en statsutgift» och dermed ansett sig hafva ådagalagt hvad som skulle ådagaläggas. Detta är oändligen naivt. Vore det nu så, att man genom det nakna åberopandet af en kortfattad, oklar och, såsom vi allesammans veta, mångfaldiga gånger till sin rätta mening och

innehörd omtvistad grundlagsparagraf skulle kunna afgöra denna fråga, ja, då är det väl säkert, att vi aldrig skulle hafva haft eller behöfva få några allvarsammare tvister angående gemensamma voteringar uti statsregleringsfrågor. Nu lär det väl emellertid vara kändt af hvarje medlem af kammaren, icke blott att sådana tvister mångfaldiga gånger förekommit, utan ock att de många gånger afslutats på det sättet, att gemensam votering, ifrågasatt af statsutskottet, har blifvit ogillad. — Det borde ej heller vara utskottet obekant, att det finnes ett antal sådana spörsmål, der, efter åtskillig tvekan och vacklan i början af det nya riksdagsskicket, en fast praxis sedermera utvecklats sig, hvilken omfattats lika bestämdt af Första Kammaren som af den andra. Med dessa ord »gälla en statsutgift» — hvilka ju äro de, om hvilkas rätta mening och innehåll man tvistar — bevisar man således absolut ingenting mer än sin egen naivitet i att frambära ett så odugligt skäl.

Det är väl kanske nödigt att anföra något exempel för att saken skall blifva ännu klarare, än hvad som framgår af dessa allmänna satsar — som dock borde vara klara nog för hvar och en, som icke är alldeles okunnig i vår konstitutionella historia. När år 1891 af Kongl. Maj:t ifrågasattes dels en förhöjning från — såsom jag tror — 95,000 kronor till 100,000 kronor utaf anslaget till arfvoden och resekostnadsersättning för folkskoleinspektörerna, dels på samma gång, att Riksdagen skulle bemyndiga Kongl. Maj:t att till arfvode åt den på sin tid så kallade »katekesgeneralen» använda en möjligen uppkommande — ja, en mycket osäker och i alla händelser då absolut icke befutlig — besparing å nämnda anslag, så stannade kamrarna i olika beslut om denna sak. Andra Kammaren nöjde sig med att uppföra detta anslag — som i flera år befunnits otillräckligt och behöft öfverskridas med ungefär ifrågavarande skilnad, 5,000 kronor — med den dittills utgående summan af 95,000 kronor och ecarterade förslaget angående katekesgeneralen. Första Kammaren åter biföll Kongl. Maj:ts proposition. Hvad som då kunde hafva blifvit föremål för gemensam votering, det var kamrarnes olika beslut angående beviljandet af 100,000 kronor eller 95,000 kronor. Men deremot — såsom jag, när fragan om gemensam votering förekom här i kammaren, påpekade — hade man en redan konstant praxis att stödja sig på — en praxis, som omfattats af såväl den Första Kammaren som denna — eller att gemensam votering icke finge anställas i de fall, der kamrarna stanna i olika mening beträffande en af Kongl. Maj:t gjord framställning om rätt till ny disposition af besparingar. Kongl. Maj:t hade nu begärt rätt till sådan ny disposition af besparingar, nemligen att Kongl. Maj:t skulle få rätt att, utöfver hvad som enligt förut gifna bestämmelser kunde få användas, använda dessa besparingar till aflönande af katekesgeneralen. Jag anförde då icke mindre än fem exempel på hurusom praxis för dylika fall blifvit fast och oryggelig sedan midten af 1870-talet, yrkande jag således, att den del af frågan, som gälde begärd rättighet för Kongl. Maj:t till ny disposition öfver besparingarna på det ifrågavarande anslaget, icke finge blifva föremål för gemensam votering. Kammaren godkände denna min uppfattning af frågan, hvarefter framställningen om gemensam votering förföll.

Det kan naturligtvis icke heller vara obekant för dem, som något

*I fråga om
rägran af
proposition på
yrkande, att
voterings-
proposition
icke måtte
godkännas.
(Forts.)*

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.

(Forts.)

känna till vår riksdagshistoria, att det finnes en del andra frågor, som — för att använda riksdagsordningens så sväfvande uttryck — kunna sägas »gälla en statsutgift», men angående hvilka det står fast att man, när kamrarne stannat i olika beslut, icke får rörande dem anställa någon gemensam votering. Det har nemligen rådt mycken vacklan och strid derom, huruvida en fråga, som visserligen »gälde en statsutgift», men med hvilken var förknippad en skrivelse till Kongl. Maj:t, kunde till båda dessa sina delar göras till föremål för gemensam votering. Jag nämnde för en tid sedan, hurusom Första Kammaren ställt det så väl för sig en gång, att den slutligen nödgades för sakens egen skull år 1868 gå med på gemensam votering om en skrivelse till Kongl. Maj:t. Det torde icke vara för kammarens ledamöter obekant, att man beträffande dylika statsutgiftsfrågor enats om att derom kan icke voteras gemensamt. Jag frågar då: när så är, att det finnes en mängd af frågor, beträffande hvilka Riksdagen är enligt häfdvunnen praxis ense, att gemensam votering icke får ega rum — ehuru väl det icke kan bestridas, att orden »gälla en statsutgift» har på dem tillämplighet — jag frågar då: hvad bevisar man dermed, att man kommer och uti ledet af dessa tennsoldater, som skola försvara konstitutionsutskottets åsigt, ställer upp detta: »då beslutet uppenbarligen gälla en statsutgift»? Man bevisar dermed ingenting annat, än det, som jag nyss nämnde.

Utskottet fortsätter och säger, att den föreliggande stridigheten mellan de olika besluten — »endast hänför sig till utgiftens belopp och ändamål». Ja, hvad skulle den hänföra sig till, om icke till utgiftens belopp och ändamål, eller till utgiftens belopp *eller* ändamål? Uti »ändamål» ingår nemligen allt hvad man plägar kalla för vilkor, det vill säga de närmare bestämmelser, under hvilka en anvisad utgift skall användas. Det är underligt, detta, att säga, att det är bara om beloppet och om ändamålet, som det handlar! »Ändamålet»: ja, tror verkligen konstitutionsutskottet, att ändamålet för en utgift alltid kan vara föremål för gemensam votering? Nej, det är det icke, det kan konstitutionsutskottet inhemta just af de fall, som jag nyss anförde, eller när Kongl. Maj:t begärt ny dispositionsrätt öfver ett visst anslag på femte hufvudtiteln för att derigenom kunna blifva i tillfälle att uppsätta ett större antal sjöofficerare. Detta måtte väl vara en fråga, som rör ändamålet med ett anslag; men den hör ändock till just de frågor, om hvilka det på 1870-talet afgjordes, att gemensam votering ej får ega rum. Sjelfva grundläggningen till denna praxis var just Kongl. Maj:ts förslag om ny dispositionsrätt till besparingarna på femte hufvudtiteln för att dermed kunna öka marinofficerarnes antal. Det är ett narraktigt tal, herr talman, det här om »utgiftens belopp och ändamål».

Det är för öfrigt att märka, att — såsom jag redan förut påpekat — man genom en gemensam votering, sådan som den utskottet med öfverskridande af sin befogenhet förklarar böra här ske, bryter mot hvad jag för min del måste anse vara lika så godt som en grundlag, eftersom det rör en lång tids häfdvunnen grundlagspraxis i strängaste öfverensstämmelse med våra grundlagars anda och mening, hvilkas vilja det är, att Riksdagen skall utöfva sin rättighet att specificera

statsutgifterna. Detta är en praxis, som vi ärfvt från ståndsriksdagarna och från hvilken vi sedermera aldrig afvikit, när det varit fråga om fästningsanläggningar; det är denna praxis, som skulle genom en gemensam votering brytas.

Men sedermera kommer utskottet med någonting, som uti denna rosengården kanhända tager priset för både färgernas prakt och den från blommorna utströmmande doften. Det heter nemligen uti en lång parentes i tredje stycket: — »hvilken proposition redan vid frågans föregående behandling utan invändning fatt i hvardera kammaren fram-tällas och göras till föremål för votering» —. Utskottet har således, i täflan med en obeskrifligt ofaldig och ignorant tidningsartikel, velat söka ett stöd för den gemensamma voteringens grundlagstvungna beskaffenhet deruti, att man icke vid ett föregående tillfälle, då frågan om gemensam votering icke förelåg — och icke heller kunde föreligga — behandlat den saken! Detta är ogement qvickt. Och för att exemplifiera detta skall jag anføra en kasus, som icke är så synnerligen gammal och som passar så mycket bättre, som det fallet just rör fästningen Boden. År 1897 hade Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen föreslagit Riksdagen att bevilja dels 500,000 kronor till påbörjande af befästningsarbeten vid Göteborg, dels ock 500,000 kronor till påbörjande af dylika arbeten vid Boden. Statsutskottet afstyrkte båda dessa summor, såväl hvad som var afsedt för Göteborg, som det, som begärts för Boden. Men Första Kammarens ledamöter i utskottet föreslogo i afgifven reservation, »att Riksdagen måtte i riksstaten för år 1898 uppföra ett belopp af 1 million kronor att afsättas för att efter Riksdagens medgifvande användas för stärkande af landets fasta försvar». För denna reservation fans icke någon utgångspunkt i Kongl. Maj:ts proposition — det finner hvar och en af kammarens ledamöter mycket lätt; den skilde sig i högst väsentlig grad från Kongl. Maj:ts proposition, som gick ut på ett anslag af 500,000 kronor till hvardera företaget. Den stödde sig icke heller på någon i ämnet vickt motion. Enligt en i vår Riksdag i allmänhet iakttagen och endast — i vissa högtidliga fall under fötterna trampad regel anser man en sådan reservation visserligen icke vara i den mening olaglig, att den icke skulle få medfölja utskottets betänkande till kamrarna, men väl olaglig i den mening, att, eftersom den innehåller ett nytt förslag, hvilket icke på grundlagsenligt sätt blifvit af utskottet pröfvadt, den icke kan upptagas till votering. Emellertid var det ju närmast talmannens sak att öfverväga detta, och här i kammaren, der vi mycket väl visste, hvad vi ville i saken, nemligen just hvad statsutskottets majoritet hade föreslagit, hade vi naturligtvis icke någon anledning att på förband bråka om detta. Vi voterade helt lugnt och fredligt i enlighet med statsutskottets förslag. Vi hade således afslagit de 500,000 kronorna till Boden och de 500,000 kronorna till Göteborg, och detta skedde utan votering. En enda talare — så vidt jag icke allt för mycket miss-tager mig — nemligen nuvarande krigsministern, hade upptagit som sitt yrkande första kammarreservanternas förslag. Sedan emellertid underrättelse ingått från camera obscura om der vidtagen ändring, ändrade äfven han sin hemställan om bifall till reservanternas förslag. Nåväl, nu uppstod fråga om proposition för gemensam votering, och

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.
(Forts.)

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.
(Forts.)

dermed uppstod naturligtvis också frågan, huruvida det var lagligt att ställa mot hvarandra de tvenne beslut, af hvilka det ena var lika med statsutskottets hemställan, och det andra en modifikation af den af första kammarreservanterna utan stöd af något inom Riksdagen väckt förslag afgifna och från den kongl. propositionen högst väsentligt afvikande reservation. Jag tog mig då friheten att anmärka, att första kammar-reservanterna föreslagit och Första Kammaren fattat ett beslut, väsentligen skiljaktigt från den kongl. propositionen och saknande stöd i behörigen väckt motion — följaktligen ej i grundlagsenlig ordning behandlad. Då nemligen förslaget gick ut på *afsättande till det fasta försvaret af 1 million* i stället för anvisande af $\frac{1}{2}$ million till hvardera af de nämnda ändamålen, och i följd deraf den ena termen i voteringspropositionen innefattade en ny, icke i vederbörlig ordning pröfvad fråga och alltså icke var grundlagsenlig, yrkade jag, att kammaren måtte afslå voteringspropositionen, hvilket ock vid anställd votering blef kammarens beslut. Det föll naturligtvis ingen menniska in på den tiden — det är ju så länge sedan, ända sedan år 1897! — att säga, att fråga derom, huruvida detta ärende var af beskaffenhet, att gemensam votering borde ega rum, skulle företagas till behandling i kammaren, innan vi ens visste, om den frågan skulle uppstå. Det har varit konstitutionsutskottet i år förbehållet att, måhända efter något utifrån gifvet föredöme — såsom jag nyss antydde — i denna förmenta uraktlåtenhet från vår sida, hvilken naturligtvis icke existerar, söka ett stöd för riktigheten af utskottets framställning.

Detta synes mig kunna vara tillräckligt för att motivera den äsigt jag uttalar, att detta utskottsbetänkande sannerligen icke kommer att sätta något märke i vår riksdagshistoria vare sig såsom vägledande prejudikat eller som ett vittnesbörd om den talang, den insigt och den skicklighet, hvarmed de ärenden för närvarande behandlas, som enligt grundlagen äro uppdragna åt konstitutionsutskottet. Det torde också till äfventyrs vara tillräckligt för att motivera det instämmande jag härmed ber att få anteckna uti herr Fredholms yrkande.

Herr Elowson: Herr grefve och talman! Jag anser mig pliktig att göra ett kort genmäle emot det hufvudytrande, hvarpå min högt ärade vän herr Fredholm från Stockholm grundade sitt anförande. Han framhöll nemligen sin månhet om kammarens rättigheter. Detta är fullkomligt i sin ordning, men ifrån min synpunkt finner jag, att man är mest mån om kammarens rättigheter och kammarens auktoritet, om man lyder grundlagen. Det är en gammal god svensk sed att lyda lagen. Jag erinrar om den undervisning, som gamle kung Gösta gaf åt sina söner, och som han kallade »konungaskola». Deri uttalade han bland annat den satsen: »Lagen skall utan krus lydas, och det af alla».

Den talare, som sist hade ordet, satte i fråga, huruvida det skulle finnas någon paragraf i grundlagen, som kunde hindra kammaren att afslå en proposition för en gemensam votering. Jag tror, att en sådan paragraf finnes, nemligen § 65 i riksdagsordningen. Det föreskrifves der, att uti vissa fall gemensam omröstning skall ega rum. Om således förutsättningen för den gemensamma voteringen grundlagsenligt

förefinnes, då skall den gemensamma voteringen ega rum, och om en sådan voteringsproposition ogillas, så betyder det helt enkelt, att majoriteten haft en uppfattning, som icke är öfverensstämmande med grundlagen. Frågan, huruvida en gemensam voteringsproposition kan af en kammare afslås eller icke, är naturligtvis af mycket stor räckvidd. Kan en sådan proposition afslås, äfven när den är grundlagsenlig, så kan ju kammarens majoritet tillintetgöra hvilken gemensam omröstning som helst, men detta är uppenbarligen icke grundlagens mening.

Man har förut haft erfarenhet i detta afseende. År 1877 väcktes af herr Dickson en motion, som gick ut på, att då kamrarna fattade stridiga beslut angående propositioner för gemensam votering, så skulle afgörandet af frågan öfverlemnas åt konstitutionsutskottet. Men konstitutionsutskottet afböjde detta, och jag skall be att ur dess utlåtande få anföra några rader.

»Den erfarenhet, som på grund häraf framgår», säger utskottet, »ur det förflutna, gifver anledning till det antagandet för framtiden, att, i händelse endera kammaren afslår en föreslagen voteringsproposition och sålunda hindrar en frågas afgörande genom samfärd omröstning, den dervid skall ledas af sin öfvertygelse om det rätta; och äfven under den mindre antagliga förutsättning, att endera kammaren någonsin skulle tillåta sig att härvid öfverskrida sin grundlagsenliga befogenhet, hvaremot för öfrigt talmannens rätt att vägra proposition utgör ett värn, så synes en sådan enstaka tilldragelse vara vida mindre att befara, än den samfälda omröstningens utvidgning» o. s. v. Jag för min del hyser den lifliga öfvertygelsen, att det är Andra Kammarens syfte att, så vidt den fattat grundlagens mening, följa densamma, och därför anser jag, att kammaren rätteligen bör pröfva en voteringsproposition, som kommer från ett utskott. Det återopades af den talare på stockholmsbänken, som näst före mig hade ordet, att en voteringsproposition, som blifvit föreslagen af statsutskottet, hade af kammaren blifvit ogillad. Ja, det kan hända, man kan förutsätta, att statsutskottet föreslagit en voteringsproposition, som icke varit grundlagsenlig och som kamrarna fördenskull funnit böra afslås. Men jag vidhåller den åsigt, som jag förut uttalat, att om en gemensam voteringsproposition är grundlagsenlig, så kan den icke af endera kammaren grundlagsenligt afslås. Om det likväl inträffar, att en dylik proposition afslås, så skulle det betyda, att kammaren icke handlade i enlighet med grundlagen, och jag för min del anser det vara tryggast och bäst, om vi lyda grundlagen, och därför anhåller jag fortfarande, att utskottets memorial må utan vidare läggas till handlingarna.

Herr Boëthius: Om många och stora ord kunde slå i hjel något, så vore verkligen det nuvarande konstitutionsutskottet fullständigt slaget till jorden. Det finnes emellertid ett gammalt ordspråk, som säger, att vissa slags framställningar »icke äro några skäl», men ehuru detta ordspråk synes mig vara synnerligen tillämpligt på åtskilligt, som här yttrats, skall jag dock ej anföra det fullständigt, ty kanske är det icke riktigt parlamentariskt att relatera det första ledet deraf. Vi ha här hört, att konstitutionsutskottet skulle ha visat »naivitet», »narraktighet», »okunnighet», att det skulle ha uppträdt på ett sådant sätt,

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.
(Forts.)

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.
(Forts.)

som passar endast för skolbänken, och andra dylika tillmälen i långa banor, och allt detta utan någon egentlig motivering, utan endast utslungadt för att slå konstitutionsutskottet till jorden. Men, som sagdt, mina herrar, detta är inga bevis. Vi ha också hört sådana framställningar, som att när det är reservanter, som ha samma åsigt som talaren, så behöfver man icke utveckla skälen, ty de äro så klara, att man icke gerna kan säga något emot dem. Men åsigtterna om klarheten i reservationerna äro i sjelfva verket ganska delade, såsom herrarne helt säkert torde ha funnit, så att detta är icke heller något bevis. Vidare hafva vi fått höra åtskilliga historiska framställningar, som emellertid ej heller de alltid varit så fullständigt bevisande — jag skall återkomma till det sedan — och vidare har gifvits en framställning af utskottets motivering angående frågan om den gemensamma omröstningens laglighet, der de olika motiven icke tagits i sitt sammanhang, utan ett motiv, som står först, handlande om statsutgifter, tagits särskildt. Det skulle ju naturligtvis stå någonstädes, och då har det kommit att stå först, men deraf följer icke, att det gäller i och för sig utan sammanhang med det följande. Dessutom hafva vi fått höra, att konstitutionsutskottet icke har yttrat sig om hvad det bort yttra sig om. Konstitutionsutskottet skulle — menar man — icke vara berättigadt att yttra sig om den frågan, huruvida denna sak borde blifva föremål för gemensam votering eller icke, utan konstitutionsutskottet skulle endast yttra sig om den frågan, huruvida talmannen haft formel rätt eller icke att vägra proposition på ett afslagsyrkande. Detta påstående bestrider jag. Saken är den, att två frågor förelegat för konstitutionsutskottet, nemligen först att yttra sig om huruvida talmannen har rättighet att vägra proposition äfven på afslagsyrkanden; och är denna fråga med ja besvarad af utskottet, har det ovilkorligen att också yttra sig om huruvida i detta fall talmannens vägran varit berättigad, d. v. s. om den gemensamma voteringen.

Angående den första frågan har nu herr Hedin och förut äfven herr Fredholm sagt, att det är alldeles solklart, att talmannen icke har rättighet att vägra proposition på ett afslagsyrkande. Men det har ju skett förut; det skedde under ständsriksdagarne, det vågar jag påstå. Jag skall icke ingä på någon bevisning för att icke trötta herrarne; men med samma rätt som herr Hedin påstår, att exemplet från ständsriksdagarne icke är bevisande, påstår jag, att det är bevisande.

Vidare har friherre Barnekow anfört, att herr Hedin 1881 läst passera en vägran af talmannen i ett alldeles liknande fall som detta, men betydelsen häraf har af herr Hedin förnekats. Tro herrarne emellertid verkligen, att om herr Hedin hade haft den uppfattningen, att propositionsvägran varit formelt olaglig i ett sådant fall, tro herrarne då, att herr Hedin tegat stilla i denna sak? Nej, då erkändes det i sjelfva verket tacite af honom och af kammaren, att talmannen har rätt att vägra proposition på ett afslagsyrkande.

Så drager herr Hedin fram konstitutionsutskottets utlåtande från 1876, som skulle vara så bevisande. Här gäller den gamla satsen: stundom sofver Homeros, stundom kan den allra skarpsinnigaste begä en blunder. Hvad som var fråga om 1876, det var, huru det skulle

gå, om kamrarna redan stannat i olika beslut angående gemensam voterings anställande. Men hvad här är fråga om, det är, på hvad sätt den ena kammarens beslut angående en sådan sak skall åstadkommas, om den får fatta ett beslut af det ena eller andra slaget. Vidare finnes det ett konstitutionsutskottsbetänkande från 1877, hvilket herr Hedin, som ju är mycket förfaren i vår grundlags historia, borde påminna sig. Der säges uttryckligen, att *talmannen har rättighet och skyldighet* att i vissa fall vägra proposition på ett afslagsyrkande om gemensam voterings anställande. Det är således alldeles icke klart, att talmannen icke har denna rätt, och den bevisning, herr Elowson förebragt, anser jag så fullkomligt slående, att herrarna icke kunna komma ifrån den.

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.
(Forts.)

Jag anser således, att konstitutionsutskottet, när det skulle fullgöra det svåra och grannliga uppdraget, som vållat detsamma mycket bekymmer, hade goda skäl att besvara den första frågan jakande, den frågan neuligen, huruvida talmannen har rätt att vägra proposition på ett afslagsyrkande.

Dermed vill jag icke bryta stafven öfver dem, som i denna fråga hafva en annan åsigt. Huru ofta uppstå icke olika åsikter om den rätta tolkningen af ett lagbud? Det visar sig ju till och med, att de lärdaste jurister i högsta domstolen kunna hafva olika åsikter angående lagtolkningar. Men hvad jag vågar påstå är, att när en myndighet, som fått sig uppdraget att fungera såsom domare, när den nödd och tvungen fullgör denna sin skyldighet såsom nu konstitutionsutskottet, då har den rättighet att icke blifva öfveröst med otidigheter, att icke framställas såsom en samling af idioter, därför att den icke har samma åsigt som den förlorande parten. Vi fordra af enskilda personer, att, när slutlig dom har fallit i ett mål, de utan vidare skola böja sig därför. Men här anser man, att en af Riksdagens kamrar af förargelse öfver att icke hafva fått sin vilja igenom skall få förolämpa den, som haft uppdraget — icke åtrått det, utan fått det af grundlagen sig ålagdt — att fälla dom.

Mina herrar, kammaren må besluta hvad den vill i denna sak. Konstitutionsutskottet, tror jag, kan se framtidens dom lugnt till mötes. Vi veta, att vi hafva handlat efter bästa samvete; och jag tror, att en fällande dom öfver konstitutionsutskottet af denna kammare icke kommer att drabba utskottet, utan kammarens majoritet.

Herr Waldenström: Herr talman, mina herrar! Då jag tillhört utskottets majoritet i denna fråga och jag således träffas af de hårda domar, som en talare på stockholmsbänken nyss fälde, så må kammaren icke tycka illa vara, att jag känner mig uppfordrad att försvara mig för den del, jag haft i detta utskottsbetänkande.

Jag får då först och främst, med instämmande i hvad som redan yttrats, säga, att jag anser det ganska olämpligt att öfverösa ett utskott med alla möjliga glåpor för det att utskottets majoritet har en annan åsigt än den ärade talaren. Jag tror också, att herrarna i allmänhet icke gilla ett sådant tillvägagående.

Hvad nu beträffar sjelfva realfrågan, vill jag naturligtvis icke inlåta mig på den mer än så, att jag kan säga, att jag är en af dem,

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas. (Forts.)

som lifligt beklaga, att den kongl. propositionen framkommit i denna punkt i det skick, som den har; och jag har ännu icke kunnat komma öfverens med mig sjelf, huru jag skall rösta i den gemensamma voteringspropositionen — icke därför att jag icke är lifligt öfvertygad, att det behöfves en fästning vid Boden, utan därför att jag som sagdt är mycket ledsen öfver det skick, hvori den kongl. propositionen kommit till Riksdagen. Det är således aldeles icke realfrågan, som inverkat på mitt votum inom utskottet härvidlag.

Bland de talare, som uppträdit mot konstitutionsutskottet, hade jag väntat att få höra någon, som vederlade det, som herr Elowson började sitt anförande med. Det finnes propositioner, vid hvilkas framställande man icke kan yrka afslag. När t. ex. talmannen framställer proposition på att remittera statsverkspropositionen till statsutskottet — om någon då skulle falla på den tanken att yrka afslag, så är väl klart, enligt min tanke, att talmannen måste säga: »ett sådant yrkande kan jag icke upptaga».

Men jag skall gå vidare till frågan om talmannens rättighet i ett fall, sådant som det som nu är före. Talmannen har enligt 61 § riksdagsordningen rättighet att vägra proposition, när han finner väckt fråga strida mot grundlags lydelse. Det står icke: »när väckt fråga strider mot grundlags lydelse», utan: »när *han finner*, att väckt fråga strider mot grundlags lydelse». Talmannens rättighet att vägra proposition grundar sig således på hans eget subjektiva omdöme. Och det *måste* grunda sig derpå. Talmannen kan naturligtvis icke på sin plats taga mot kommando från någon annan plats, huruvida *han skall finna* ett yrkande stridande eller icke stridande mot grundlags lydelse. Det måste, som sagdt, bero helt och hållet på hans subjektiva omdöme. Man får således aldrig tala om huruvida talmannen haft grundlagsenlig rättighet eller icke att vägra proposition, utan endast huruvida han möjligen tagit miste i afseende på de grunder, hvarpå han byggt sin propositionsvägran. Detta är åtminstone min åsigt.

Hvad angår uttrycket »väckt fråga», kan jag icke se annat, än att med »väckt fråga» menas en fråga, som väckes här i kammaren, det må vara från hvilket håll som helst. Alltså om ett utskott eller en enskild motionär framställer ett förslag, eller om en medlem af kammaren under diskussionen gör det, så är det en väckt fråga. Om det stode: »när af utskott väckt fråga eller af motionär väckt fråga strider mot grundlagen», då vore det något helt annat. Men nu står det: »när talmannen finner väckt fråga strida mot grundlagen»; och jag kan icke finna annat, än att ett yrkande på afslag på en framställd voteringsproposition är en väckt fråga.

Jag skall taga ett annat exempel. Kongl. Maj:t begär ett anslag af 100,000 kronor till ett visst ändamål. Utskottet hemställer, att anslaget sättes ned till 90,000 kronor. En enskild talare i kammaren yrkar, att det skall nedsättas till 75,000 kronor. Är icke detta tre väckta frågor? Skall man säga, att det blott är den kongl. propositionen eller blott utskottets betänkande, som är en väckt fråga? Är icke yrkandet om nedsättning till 75,000 kronor också en väckt fråga? Och på dessa väckta frågor kan icke talmannen vägra proposition. Men så kommer en annan talare och yrkar, att anslaget skall höjas till

150,000 kronor. Då säger talmannen: »denna fråga kan jag icke upptaga, då den strider mot grundlagen». Det är ju också en väckt fråga. Men så yrkar slutligen någon afslag på alltsammans, och då skulle detta yrkande ensamt icke få anses sasom väckt fråga! Huru kan man påstå sådant?

Man har talat om Riksdagens praxis. Ja, mina herrar, Riksdagens praxis är till den grad vacklande i detta fall, att den, som vill hafva skäl för *ett*, finner det, och den, som vill hafva skäl för *ett annat*, finner det också. För öfrigt har grundlagen sjelf förklarad, att ingen föregående tillämpning eller förklaring af en grundlagsparagraf får anses vara en giltig och bindande förklaring. Derför har jag helt och hållet sett bort från alla dessa från motsatta sidor framställda exempel på Riksdagens praxis och blott sett på ordalagen i grundlagens paragrafer.

Nu säger en ärad talare på stockholmsbanken, att det finnes ingen grundlagsparagraf, som förbjuder, att yrkande framställes om afslag på en voteringsproposition. Ja, det kommer alldeles an på hvad afslaget gäller. Antag t. ex. att voteringspropositionen icke är rätt uppsatt. Då har man naturligtvis rätt att yrka afslag i syfte att erhålla en rättigare formulerad voteringsproposition, men om afslaget, såsom i detta fall, går ut på *förhindra en gemensam votering*, då har man icke rätt att yrka afslag, ty man har icke rätt att påyrka öfverträdelse af en tydlig grundlagsparagraf, som säger att gemensam votering skall ega rum.

Så har talmannen tolkat grundlagen. Kammarerna har tolkat den på ett annat sätt, och enligt § 61 riksdagsordningen har frågan hänskjutits till konstitutionsutskottet, som gifvit det slutliga utslaget.

Det är alldeles riktigt, hvad herr Hedin yttrade, att detta utslag kan och bör icke i framtiden användas såsom någon bindande grundlagsförklaring. Det är emellertid ett utslag, som man *nu* måste grundlagsenligt rätta sig efter, och jag har för min personliga del omöjigen kunnat blifva öfvertygad af de reservationer, som äro bifogade utskotts-betänkandet, att talmannen har handlat annat än på grund af en riktig uppfattning af grundlagens lydelse.

Herr Hedin företog en granskning af de motiv, som utskottet anført, och denna granskning var verkligen af den beskaffenhet, att den, enligt min tanke, icke kan lemnas utan vidare bemötande. Det vore alldeles oriktigt att låta densamma passera utan anmärkning. Han sade först och främst, att utskottet icke har bevisat annat än sin egen naivitet, då det i första punkten af motiveringen förklarad, att denna fråga gäller en statsutgift. Ja, det är alldeles riktigt; *om* nemligen utskottet hade *stannat* vid endast detta, så vore det verkligen naivt; men att utskottet anført denna punkt, det är lika litet naivt som det t. ex. är naivt, att 65 § riksdagsordningen börjar med de orden: »när, i fråga om statsutgifter» etc. Med anledning af dessa ord uppstod för konstitutionsutskottet allra först det spørsmålet: »rör denna fråga en statsutgift?» och detta spørsmål besvarade utskottet med ja. Jag vill hemställa till herrarne, om man bör anses vara en idiot derför, att man på grund af de uttryckliga ordalagen i riksdagsordningens 65 § gått så till väga.

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.
(Forts.)

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.
(Forts.)

Men herr Hedin fäste sig vidare vid andra punkten af utskottets motivering, eller att den stridighet, som föreläge mellan besluten, hänförde sig till utgiftens belopp och ändamål, och detta ansåg han såsom något i högsta grad ej blott naivt, utan »narraktigt». Detta erkänner jag villigt, *om man nemligen stannar midt i meningen.* Men utskottet har tillagt några ord, som herr Hedin alldeles hoppade förbi, nemligen: »och icke med någotdera af dessa beslut förbundits något sådant vilkor eller någon sådan annan bestämmelse, att sammanstående beslut af båda kamrarne derom är erforderligt». Det förvånar mig på det högsta, att herr Hedin kunnat hoppa öfver detta. Den andra fråga, som framstälde sig för konstitutionsutskottet, var nemligen denna: har vid någotdera af de i den föreslagna voteringspropositionen anförda besluten blifvit fästadt något vilkor af den beskaffenhet, att det erfordrades båda kamrarnes godkännande för att det skulle kunna blifva Riksdagens beslut? Dervid fann man, att icke något sådant vilkor förekom, utan att de i voteringspropositionen mot hvarandra ställda besluten gälde endast och allenast utgiftens belopp och ändamål. Är man då en narr, därför att man påpekar det? På detta sätt kan man läsa hvilken skrift som helst, den vare författad af hvem som helst, så att författaren blir en narr. Får jag blott hoppa öfver hvad jag behagar, och tolka resten såsom mig lämpligast synes, då vill jag se den, som jag icke skall kunna göra till en narr.

Vidare framstälde den ärade talaren på stockholmsbänken såsom höjden, såsom prakten i afseende å färg och doft, hvad som stod i tredje punkten:

»*då icke heller någotdera af dessa beslut i öfrigt är af beskaffenhet, att proposition å bifall till detsamma — hvilken proposition redan vid frågans föregående behandling utan invändning fått i hvardera kammaren framställas och göras till föremål för votering — grundlagsenligt kan förvägras;*»

Jag förstår mycket väl, att han kunnat härom yttra sig på sagda sätt. Men för att förklara denna punkt, som måhända bort framställas något tydligare i utskottets betänkande, vill jag anförda den historiska anledningen till densamma. Under den i denna kammare förda diskussionen om voteringspropositionen — genom kansliets försorg blef protokollet deröfver nästan genast tillgängligt för konstitutionsutskottet — förekom nemligen ett yttrande af en talare på stockholmsbänken, tillhörande statsutskottet, derom, att Första Kammarens beslut vore stridande mot grundlagen, emedan det ginge utöfver Kongl. Maj:ts förslag. Det är med afseende på detta som konstitutionsutskottet sagt, att intetdera af de två motsatta besluten är af beskaffenhet, att proposition derå kan vägras; och konstitutionsutskottet har i parentes anført det historiska faktum, att äfven Första Kammarens talman har med kammarens gillande framställt proposition å det yrkande, som blef kammarens beslut.

Derefter komma de öfriga af utskottet anförda punkterna, om hvilka herr Hedin icke yttrat sig, och angående hvilka jag således icke har någon anledning att säga något.

På grund af hvad jag nu haft äran anförda, har jag gifvit min röst åt det betänkande från konstitutionsutskottet, som här föreligger.

Herr Ernst Carlsson: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag skall icke ingå på något som helst bemötande af den föregående talarens yttrande — sådant torde komma från annat håll — utan skall här uteslutande hålla mig till konstitutionsutskottets nu föredragna betänkande.

Detta betänkande har blifvit utsatt för en skarp och, såsom mig synes, i flera afseenden träffande kritik; deremot finner jag det försvår, som för detsamma presterats, ganska svagt och föga öfvertygande. Utskottets utlåtande innehåller nemligen ingalunda den allsidiga utredning och den bindande bevisning, som Riksdagen haft rätt att vänta utaf sitt främsta ständiga utskott i en så vigtig och i formerna för Riksdagens verksamhet så djupt ingripande fråga som den föreliggande.

Ty, mina herrar, hvad är det väl utskottet i sjelfva verket här bjuder oss på? Jo, först och främst en uppräknig af åtskilliga precedensfall af talmans propositionsvägran, en uppräknig, som dock hvarken är fullständig eller ens statsrättsligt belyst med afseende å de olika fallens vigt och värde. Derefter hänvisar utskottet till de för oss alla kända §§ 61 och 65 riksdagsordningen, men utan att innebörden af dessa paragrafer vederbörligen utredts i förhållande till andra i denna fråga ofta åberopade grundlagsstadganden, särskildt § 60 riksdagsordningen och § 69 regeringsformen.

Härefter öfvergår utskottet till hvad det med rätta kallar »den fråga, som förelegat till pröfning», eller huruvida det i Andra Kammaren framställda yrkandet, att statsutskottets förslag till voteringsproposition icke skall godkännas, är stridande mot eller enligt med grundlagen. Skada blott, att utskottet knappt kommit in på hufvudfrågan, förr än det strax öfvergifver densamma för att i stället sysselsätta sig med en helt annan sak, nemligen att i fem celebra *då*-satser, hvilka af en erfaren parlamentariker nyss blifvit illa åtgångna, söka visa, att gemensam votering i den föreliggande frågan skall ega rum.

Äfven om man är ense med utskottet derom, att gemensam votering här skall företagas, hemställer jag dock, om det icke är en något förhastad slutsats den, som i betänkandets sista rader göres, nemligen att »ett bifall till det i Andra Kammaren framställda yrkandet om afslag å den framlagda voteringspropositionen *sälunda* skulle förhindra en gemensam votering, som grundlagsenligt borde företagas». I sanning ett högst besynnerligt »*sälunda*», hvarpå utskottet sedermera bygger sitt omdöme om det framställda yrkandets grundlagsvidrighet! Ett dylikt resonnement innebär, synes mig, en särdeles lättvindig logisk saltomortal; ty om kammaren icke godkänner den af statsutskottet föreslagna voteringspropositionen, så äro väl derigenom icke alla möjligheter för anställande af gemensam votering uttömda. Ty oafsedt den omständigheten, att ett yrkande om återremiss vare sig i syfte att åstadkomma ett förnyadt försök till sammanjemkning eller för att erhålla en bättre formulerad voteringsproposition under sakens föregående behandling kunnat framställas eller ännu under den återupptagna öfverläggningen torde kunna framställas, så var det frågan

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.
(Forts.)

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.
(Forts.)

om voteringspropositionens form — icke frågan, huruvida gemensam votering skulle ega rum eller ej — som förelåg till afgörande. Och dermed ramlar i sjelfva verket, då saken tages principiellt, hela beviskraften hos detta utskottets famösa »sålunda».

Jag finner alltså, att konstitutionsutskottets motivering är af minst sagdt tvifvelaktigt värde, icke endast därför att den är ofullständig och af bristande konsekvens, utan äfven därför att den till stor del går på sidan om den till utskottets bedömande hänskjutna frågan. Vid den kan utskottet sägas endast hafva snuddat, och detta, ehuru meranämnda fråga — såsom jag här ej behöfver närmare utveckla — är af allra största principiella betydelse för Riksdagens framtida verksamhet.

Men, mina herrar, äfven om man måste erkänna, att konstitutionsutskottets betänkande är mer än lofligt bristfälligt, ja, äfven om man skulle finna sig frestad att draga i tvifvelsmål, huruvida det vapen, hvarmed utskottet sökt afhugga den konstitutionella konfliktens gordiska knut, verkligen varit Alexanders skarpa klinga och icke snarare ett vanligt träsvärd, så gör det här icke mycket till saken. Betänkandet är dock, såsom i § 61 riksdagsordningen föreskrifves, »motiveradt» — låt vara att motiveringen är något si och så — och det är i hvarje fall »bestämdt». Enligt § 38 mom. 3 af samma grundlag, der med klara och tydliga ord stadgas, att konstitutionsutskottet skall skilja mellan kammare och dess talman, då denne vägrar proposition, måste således utskottets utlåtande lända till ovilkorlig efterlefnad. Vi ha nemligen kommit till den punkt af sakens formella behandling, då det icke längre är fråga om hvad som är politiskt klokt, ja, knappast hvad som är konstitutionellt riktigt, utan då det helt enkelt är kammarens pligt att böja sig för ett domslut, inför hvilket icke gifves någon appell. Frågan har, med andra ord, från att vara en statsrättslig fråga öfvergått till att blifva en magtfråga, och dervid sträcker sig kammarens befogenhet icke längre än till att söka få de grundlagsparagrafer, hvarom nu är fråga, i vederbörlig ordning ändrade eller möjligen framdeles söka gifva konstitutionsutskottet en annan sammansättning. Men så länge nämnda grundlagsbud i § 61 och § 38 riksdagsordningen kvarstå orubbade, måste konstitutionsutskottets i betänkandets kläm innehållna dom naturligen respekteras. Hvarje annat tillvägagående vore att betrakta såsom revolutionärt.

I sakens nuvarande läge finner jag sålunda ingenting annat vara att åtgöra än lägga konstitutionsutskottets betänkande till handlingarna och öfvergå till nästpåföljande punkt, d. v. s. till återupptagande af den hvilande frågan om godkännande af voteringspropositionen. Dervid anser jag dock, att, då utskottets motivering — såsom jag sökt visa och såsom andra talare före mig än skarpare framhållit — i flera afseenden är minst sagdt oegentlig, och då något prejudikat för framtiden icke bör få grundas på ett betänkande med så otillfredsställande motivering som det föreliggande, kammaren för sin del icke bör godkänna denna motivering.

I likhet med den förste ärade talaren hemställer jag därför, herr talman, att kammaren, mån om att bevara sina och Riksdagens rättig-

heter oförkränkta, måtte med ogillande af motiveringen lägga konstitutionsutskottets betänkande till handlingarna.

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.
(Forts.)

Herr David Bergström: Herr talman! Den talare utanför konstitutionsutskottet, som här skänkt utskottet sitt understöd, har funnit sig befogad att erinra oss om vår pligt att lyda grundlagen. Med anledning deraf och äfven med anledning af hvad herr Waldenström yttrade i början af sitt anförande, skall jag be att förutom de grundlagsbud, som de båda utskottsreservanterna åberopat gent emot talmannen och konstitutionsutskottet, få erinra om 63 § 1 mom. riksdagsordningen, som lyder: »När fråga, hvaröfver utskott sig utlätit, till afgörande förekommer, eger kammaren att antingen genast, med bifall till utlåtandet eller utan afseende å hvad utskottet föreslagit, fatta sitt beslut, eller, om ämnet anses fordra ytterligare utredning, målet till utskottet återförvisa». Ingenstädes finnes något undantag från dessa bestämmelser stadgad med afseende å de utskottsbetänkanden, i hvilka ett utskott utlåter sig i fråga om anställande af gemensam votering och framlägger förslag till voteringsproposition härför. Kammaren skall med afseende å dem hafva sin pröfnings- och beslutanderätt oförkränt lika väl som med afseende å andra utskottsutlåtanden. Är kammaren grundlagsenligt berättigad att gå till beslut rörande ett utskottsutlåtande, skall kammaren också ega att fatta detta sitt beslut med bifall till utskottets utlåtande eller utan afseende å detsamma.

Det är denna, enligt mitt förmenande, otvetydiga grundlagsenliga rätt, som kammarens talman genom sin propositionsvägran velat frånhända Andra Kammaren, och konstitutionsutskottet har i strid mot kammarens mening gifvit talmannen rätt häruti. Lyckligtvis är emellertid det nuvarande konstitutionsutskottets utlåtande icke förbindande för framtiden; och om liknande situationer här framdeles uppstå, vågar jag vara öfvertygad om att kommande konstitutionsutskott skola efter mogen pröfning komma till annat slut än det, till hvilket det nuvarande konstitutionsutskottet kommit.

Herr talman, jag ber att få ansluta mig till herr Fredholms yrkande, att konstitutionsutskottets förevarande utlåtande läggas till handlingarna med ogillande af motiveringen.

Herr Johnsson: Det är säkert icke någon i denna kammare, som ett ögonblick tviflat på rättigheten af herr vice ordförandens i konstitutionsutskottet uppgift, då han sade, att han sökt så mycket som möjligt sätta sig in i den förevarande frågan. Men om det nu icke lyckats honom, hvilket just framgår af hans yttrande, så vore det väl orimligt att därför lägga skulden på mig såsom reservant. Han sade nemligen, att jag i min reservation påstått, att det icke skulle vara gemensam votering i denna fråga. Det har jag aldrig sagt, och det veta de herrar af kammaren, som läst igenom min reservation. Jag har tvärtom i de första raderna af min reservation sagt följande:

Utskottet har icke, i anledning af förevarande remiss, att yttra sig derom, huruvida gemensam votering efter den föreslagna voterings-

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.

propositionen bör jemlikt riksdagsordningen § 65 ega rum, utan i första rummet deröfver, huruvida talmannen egt stöd i grundlagarne för sitt förfarande att, genom att vägra proposition, söka framtinga en gemensam votering.

Det är väl någonting helt annat än att säga, att denna fråga är af beskaffenhet att icke kunna göras till föremål för gemensam votering.

Jag behöfver icke upptaga till besvarande hvad vice ordföranden i konstitutionsutskottet för öfrigt uttalade, enär af den värde talarens yttrande framgick, att han icke tänkt sig in i frågan, åtminstone sådan den framhållits af mig i min reservation. Jag har i denna reservation sökt visa, att grundlagen gör en väsentlig skilnad mellan sådana frågor, som äro behandlade af ett af Riksdagen tillsatt utskott, och sådana frågor, som väckas inom den ena eller den andra kammaren. I det senare fallet komma frågorna under talmannens bedömande enligt § 61 riksdagsordningen, och det är då gifvet, att talmannen har grundlagsenlig rätt att, enligt sin öfvertygelse, bestämma, huruvida de skola komma under proposition eller icke. Men deremot är det min uppfattning — och jag hoppas, att jag icke skall vara ensam om den i kammaren. då jag stödjer mig på precedensfall i detta afseende — det är min uppfattning, säger jag, att i frågor, som behandlats af ett af Riksdagen tillsatt utskott, som skall förbereda ärendena, innan de handläggas af kamrarne, det icke tillkommer talmannen, då sådant ärende föredrages, att inlåta sig på en särskild pröfning, huruvida proposition skall framställas eller ej, utan är talmannen i det fallet skyldig att framställa proposition, som kan med ja eller nej besvaras. Herr Waldenström har uppdragit en parallel; han sade nemligen, att, om en kongl. proposition inkomme till kamrarne, och någon då skulle föreslå, att den icke remitterades till utskott, så skulle det kunna vara ett fall, som vore jemförligt med det förevarande. Men så är det icke. Grundlagen stadgar tydligt, att kongl. propositioner och motioner, som äro af den beskaffenhet att de skola behandlas af ständigt utskott, icke kunna af Riksdagen eller kamrarne behandlas utan att först remitteras till utskottets handläggning. Vidare föreskrives det i § 56 riksdagsordningen, huru denna behandling af utskottet skall ske. Så kommer frågan från utskottet, och då hafva vi 59 § riksdagsordningen, som stadgar, på hvad sätt ett dylikt utskottsbetänkande skall af kamrarne behandlas; och slutligen kommer den 60 §, som tydligt föreskrifver, huru talmannen är skyldig att framställa proposition, som skall vara så affattad, att den kan besvaras med ja eller nej. Huru det är möjligt att kunna rubricera dessa förhållanden under de stadganden, som äro intagna i 61 §, det kan jag för min del icke förstå.

Utskottet har dragit sina konsekvenser af och åberopat ett konstitutionsutskottsbetänkande i en fråga, som afgjordes vid Riksdagen 1862—63. Jag tror, att om utskottet velat fullfölja jmförelsen, skulle icke utskottet, såsom flere talare påpekat, vid pröfningen gå utöfver den fråga, som förelåg för utskottet. Ty den fråga, som förelåg till utskottets behandling, var icke, huruvida gemensam votering i förevarande hänseende skall ega rum eller ej, utan utskottet hade till åliggande att afgöra, huruvida talmannens vägran att framställa proposition var förenlig med grundlagen eller icke. Då utskottet nu

velat åberopa ett precedensfall, hade det varit riktigare, om utskottet åberopat ett betänkande af 1860 års konstitutionsutskott. Då förelägen fråga, visserligen icke fullt analog med den nuvarande, men det var emellertid äfven då fråga om talmannens rätt att vägra framställa proposition — en vägran, som hänsköts till konstitutionsutskottets afgörande. Inom utskottet yppade sig då olika meningar, huruvida utskottet skulle behandla endast formfrågan eller jemväl realitetsfrågan, eller om utskottet endast skulle afgöra frågan om talmannens propositionsvägran. Då stannade utskottet vid det beslut, att det icke ansåg sig behörigt att uttala sig om andra frågor än sådana, som hänskjutits till utskottets bedömande, och sålunda i det föreliggande fallet icke om realitetsfrågan, utan endast om talmannens propositionsvägran.

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.

(Forts.)

Jag skall nu icke ingå på realiteten af den föreliggande frågan, ty vi komma snart dit längre fram. Det tillhör icke den fråga, som nu föreligger, att bedöma, huruvida gemensam votering skall ega rum eller icke. Jag är öfvertygad, att kamrarne skola noga pröfva och icke utan giltiga skäl afslå gemensamma voteringspropositioner, som enligt grundlagen kunna anses vara af beskaffenhet att böra bifallas. Jag är nemligen öfvertygad derom, att det icke kan vara någon risk uti att i öfverensstämmelse med grundlagen kamrarne få utöfva denna pröfningsrätt, och jag anser, att det skulle vara en fördel jemväl för en talman att icke behöfva ingå i pröfning af dylika frågor. Det har förekommit gemensamma voteringar i Riksdagen, som blifvit gjorda till föremål för klander, såsom stridande mot grundlagen i ena eller andra hänseendet. Man har klandrat kamrarne för dessa voteringar. Skulle nu den uppfattning vara riktig, att det endast är talmannen, som har att pröfva och afgöra om gemensam votering skall förekomma eller icke, skulle ju klandret falla på honom och icke på kamrarne. Den ena gången nekar talmannen att framställa proposition på yrkande om afslag; vid ett annat tillfälle kan det älliga honom neka yrkande om bifall af det skäl, att han anser den strida mot grundlagen. Det ena såväl som det andra kan dock visa sig vara ett af talmannen, om ock oafsigtligt, begånget misstag.

Jag skall, som jag nämnde, icke inlåta mig på realitetsfrågan, d. v. s. huruvida statsutskottets förslag till voteringsproposition är öfverensstämmande med de grunder, som gälla för gemensam votering. Jag skall emellertid erinra derom att, då konstitutionsutskottet i sitt betänkande afskrifvit § 65 riksdagsordningen, det enligt min åsigt varit riktigare att afskrifva § 69 regeringsformen. I 65 § talas — såsom en talare här mycket högstämtdt framhållit — om att så snart det är fråga om *statsutgifter* gemensam votering skall ega rum. Men 69 § regeringsformen talar icke om statsutgifter, utan om *statens reglerande*, och i det afseendet tror jag, att regeringsformens föreskrift fullt uppväger bestämmelsen i riksdagsordningen. Ty riksdagsordningen utgör ju på sätt och vis endast reglementariska föreskrifter för förhandlingarnas gång, under det regeringsformen deremot är af mycket större vikt, särskildt då fråga är om Riksdagens behandling af Kongl. Maj:ts propositioner.

I fråga om
vägran af
proposition på
yrkande, att
voterings-
proposition
icke måtte
godkännas.

På dessa skäl, herr talman, skall jag ansluta mig till det yrkande, som framstälts af herr Fredholm.

Herr Hedin i Stockholm: En föregående talare har uttalat sin förundran deröfver, att man icke gjort något försök att bemöta hvad här blifvit anfördt af den förste talaren i ordningen. Jag skall för min del förklara skälet.

Jag har dock gjort det indirekt, utan att nämna hans namn. Jag gjorde det, när jag yttrade mot konstitutionsutskottet i afseende å första punkten i dess utlåtande, att utskottet hade begått det felet att använda det, som skulle bevisas, till bevisningsgrund. Det är en anmärkning, som träffar från början till slut allt hvad den förste talaren här har yttrat. Han har nemligen sagt, att med det, som är grundlagsenligt, och med det, som icke är grundlagsenligt, förfar man på det eller det sättet. Detta förutsätter nu, att det skall finnas någon eu gång för alla uppgjord regel eller att det skall finnas någon politisk påfve, som vore i tillfälle att i hvarje särskildt fall upplysa oss om, att om den och den hemställan får icke vägras votering, men om den och den går det an. Men det finnes ju icke någon sådan regel för afgörandet. Det är just om frågans grundlagsenlighet eller icke-grundlagsenlighet, som tvisten uppstår; och hvad tjenar det då till att säga, att är det så, blir följden den, och är det så, blir följden en annan, när det ju icke finnes någon, som afgör det förra? Finge man inskrifva en paragraf i grundlagen, att den ärade talaren skulle vid hvarje sådan fråga få afgöra detta *summario processu*, så vore saken oändligt klar; men så länge vi icke fått den utvägen eller någon annan dylik vidtagen, står den olyckan kvar, att det, som han fann vara så oändligt klart, för honom nemligen, det är oklart för oss andra, och vi taga oss friheten att fortfarande tvista derom.

Den ärade representanten för Gefle hemställde också, huruvida man bör anses vara en idiot, därför att man gör sig skyldig till hvad jag råkade kalla en »naivitet», sådan som den i första punkten af utskottets utlåtande förekommande. Nej, det har väl ingen menniska ifrågasatt, och allra minst jag. Jag hindras derifrån af många anledningar. Jag skulle kunna nöja mig med att anförda den anledningen, att det är alldeles omöjligt för mig att tänka något sådant, så länge i konstitutionsutskottet sitter en så klok karl, som den ärade talaren; men jag hindras äfven af andra och kvantitativt starkare skäl, nemligen att, om jag skulle hysa den meningen om dem, som hafva en annan tanke än jag i denna fråga, så skulle jag nödgas utsträcka den till ett ofantligt stort antal menniskor.

Han ville emellertid icke gå in på att jag hade rätt att kalla det en naivitet, att utskottet i första punkten anför, att den fråga, hvarom af kamrarne stridiga beslut blifvit fattade, gäller en statsutgift. Ty, säger han, detta var dock riktigt att anförda, ty det utgör blott en länk uti en hel kedja. Javäl, detta hans svar skulle vara alldeles riktigt, om nemligen fortsättningen af betänkandet sedermera innehölle någon bevisning derom, att ordet »statsutgiften» här icke drabbades af den anmärkning, som jag framställde, nemligen att det finnes många »statsutgifts»frågor, som icke blifva föremål för gemensam

votering. Om han hade ådagalagt, att denna fråga icke blott »gäller en statsutgift», utan en sådan, om hvilken efter grundlagens ordalag och hittills stadgad konstitutionel praxis det icke kan vara någon tvekan, att den är föremål för gemensam votering — ja, då vore första punkten också ett skäl och hade sin mycket berättigade plats såsom en länk, t. ex. den första, i kedjan. Men såsom det nu helt enkelt står, att beslutet »gälla en statsutgift», hvilket uttryck till sin betydelse är så oupphörligt omtvistadt, måste jag vidhålla det påståendet, att anförandet på sådant sätt af detta skäl är och förblir en naivitet, hvarmed jag för resten icke har namngifvit något annat än en mycket vacker och i dessa hårda tider mycket afundsvärd egenskap.

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas.

(Forts.)

Herr von Friesen: Herr talman! Den ärade talaren på gälfen bänken talade om en stockholmsrepresentant, som tillika var ledamot af statsutskottet. Jag drager derutaf den slutsatsen, att han syftade på mig, och det är med anledning af hvad han sade om denne representant, som jag begärt ordet.

Han sade, att denne representant, när ärendet var före i kammaren, hade sagt, att Första Kammarens beslut var grundlagsvidrigt, enär det gick utöfver hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Jag talade icke ett ord om Första Kammarens beslut. När den ärade talaren ville citera hvad jag sagt, tycker jag, att han kunde hafva skaffat sig protokollet, som nu är tryckt. Om man under en diskussion tager miste på hvad en talare sagt, så är det ganska förlätligt, men jag förstår icke, hvarför, när protokollet föreligger, man skall behöfva riskera att citera fel. Jag sade följande: »Om hvad som här är föreslaget såsom ja-proposition blifver Riksdagens beslut, då har Riksdagen gifvit Kongl. Maj:t fullmakt att bygga fästningar i större omfattning, än Kongl. Maj:t begärt eller någon enskild ledamot af Riksdagen genom i vederbörlig ordning väckt motion äskat.» Den ärade talaren borde veta, att just ett af de viktigaste momenten vid denna frågas behandling har varit detta, att ja-propositionen uti voteringspropositionen icke är identisk med Första Kammarens beslut. Han kan säga, att den, som hyser denna åsigt, har orätt; men han har icke rättighet att citera orätt, och han kan icke skylla undan saken med det, att Första Kammarens beslut och den ifrågavarande propositionen äro ordagrant lika. Ty han bör veta, att just detta är ett af hufvudmomenten i den föregående behandlingen af denna fråga. Vet han icke detta, så synes det mig, att han känner bra litet till den sak, om hvilken han talat.

Här har af en ärad talare från Upsala blifvit sagt, att det förvånade honom, om en Riksdagens kammare skulle vilja förolämpa domaren. Jag vet icke, hvad han då syftade på. Syftade han på det af herr Fredholm gjorda yrkandet, så protesterar jag mot hans framställning. Med det af herr Fredholm gjorda yrkandet är icke afsedt att på något sätt förolämpa domaren. Det är fråga om att uttala sin mening angående grundlagstolkningen. Angående grundlagstolkningen kan man hafva olika meningar, och därför att man har olika meningar i den punkten, behöfver man icke förolämpa hvarandra.

En ärad talare från Karlstad citerade herr Fredholms yttrande, att Riksdagen skall vara mån om sina rättigheter, och han tillade,

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att voteringsproposition icke måtte godkännas. att Riksdagen är mest mån om sina rättigheter, när den följer grundlagen. Jag vet icke, hvarför han skulle använda denna banala fras, om icke meningen dermed var att insinuera, att de, som stå på herr Fredholms ståndpunkt, icke sätta grundlagen högst vid bevarandet af Riksdagens rättigheter. Men är detta meningen, så förklarar jag, att han icke är mån om Riksdagens rättigheter.

(Forts.)

Herr Waldenström: Gent emot det, som den senaste talaren anförde, skall jag be att få säga, att jag visserligen icke ansåg mig kunna eller behöfva citera hans yttrande under den omtalade diskussionen ordagrant. Men jag vill påpeka hvad utskottet i sitt föreliggande betänkande yttrat och hvilket af *ingen blifvit motsagdt*, nemligen att uti den af statsutskottet framlagda voteringspropositionen *hvardera kammarens beslut är fullständigt och riktigt återgifvet*. Är nu äfven Första Kammarens beslut riktigt återgifvet såsom ja-proposition uti voteringspropositionen, så får det af mig summariskt citerade yttrandet af herr von Friesen just den betydelse, som jag tillade densamma.

Om man för resten hyser den uppfattningen, att statsutskottet icke har riktigt återgifvit båda kamrarnes beslut då skall man yrka, att statsutskottet skall inkomma med en annan voteringsproposition, som riktigt återgifver dem. Men detta har aldrig skett. I kammaren har ingen under diskussionen om voteringspropositionen framställt något sådant yrkande, utan det har blott yrkats godkännande eller afslag.

Herr Hedin sade, att många statsutgiftsfrågor icke blifva föremål för gemensam votering. Det är ju alldeles riktigt. Ingen har heller i kammaren sagt något deremot. Icke heller konstitutionsutskottet har gjort det, utan tvärtom. Uti andra punkten af sin motivering har utskottet sagt, att om vid någotdera af de i voteringspropositionen innefattade besluten hade varit fästadt något sådant vilkor eller någon annan bestämmelse, som hade fordrat ett sammanstående beslut af båda kamrarna, så hade icke någon gemensam votering kunnat förekomma. Men nu faus icke något sådant vilkor, någon sådan bestämmelse, utan voteringspropositionen rörde sig allenast om utgiftens belopp och ändamål, och därför skulle enligt 65 § riksdagsordningen gemensam votering förekomma.

Det är ju märkvärdigt, att hvarken reservanten professor Trygger ej heller reservanten herr Johnsson kunnat säga, att enligt grundlagen gemensam votering här icke skall förekomma. Tvärtom tyckas de hafva öppet erkänt, att enligt grundlagen skall här voteras gemensamt. Men icke förty kunna de icke finna, att kammarens talman har förfarit rätt, när han förhindrat en proposition, som gick ut på att göra en gemensam votering om intet. Det var detta, som här var i fråga.

Herr Carlson sade, att med det, att man afslår en voteringsproposition, har man ju icke gjort alla möjligheter till gemensam votering om intet. Man kan få en annan voteringsproposition. Ja, hvarför begärde herr Carlson då icke en sådan, när diskussionen var å färde, eller hvarför framställde ingen annan af kammarens ledamöter ett sådant

yrkande? I Första Kammaren gjordes ett yrkande om återremiss, men här i kammaren framställdes intet annat yrkande än om bifall och om afslag. Om herr talmannen upptagit ett sådant yrkande och voteringspropositionen blifvit afslagen, så hade följden blifvit den, att ingen gemensam votering kunnat ega rum, hvilket enligt både herr Tryggers och herr Johnssons och herr Carlsons yttranden hade varit stridande mot grundlagen; och hvad skall talmannens rätt att vägra proposition vara till, om ej att förhindra ett grundlagsbrott?

*I fråga om
vagnan af
proposition på
yrkande, att
voterings-
proposition
icke måtte
godkännas.
(Forts.)*

Herr Hammarlund: Herr talman! Den senaste talaren har framhållit, att när frågan förra gången var före, förelågo endast tvenne yrkanden, nämligen på bifall till voteringspropositionen och på afslag å densamma. Talmannen vägrade då att framställa proposition å yrkandet om afslag, och när kammaren icke godkände denna talmannens uppfattning, gick frågan till konstitutionsutskottet. Nu har konstitutionsutskottet sagt, att talmannen haft rätt att vägra proposition å afslag, och mot denna dom — ty det är ju en dom af konstitutionsutskottet — kunna vi ingenting göra, utan måste respektera den.

Hvad vi deremot kunna yttra oss om, det är om utskottets motivering. Jag tror, att det är af stor vikt, att vi underkänna denna motivering, ty om vi godkänna den, skulle hädanefter i många andra sådana fall som detta, der det endast föreligger tvenne yrkanden, dels på bifall, dels på afslag, kunna inträffa, att talmannen tillsammans med konstitutionsutskottet dikterar kammarens beslut. Men kammaren kan väl ändå icke gerna vara med om att erkänna, att andra å dess vägnar skola få diktera kammarens beslut.

Jag ber att få erinra om paragraf 11 i de reglementariska föreskrifterna för Riksdagen, som bestämmer, huru skall förfaras med afseende å tillkomsten af voteringspropositioner vid gemensamma omröstningar. Det heter i denna paragraf: »Då i fråga, hvarom uti 65 § riksdagsordningen förmåles, kamrarne fattat stridiga beslut, och dessa ej på vederbörande utskotts förslag blifvit sammanjemkade, åligger det utskottet att uppsätta förslag till voteringspropositioner för den omröstning, som, enligt nämnda paragraf, skall för frågans afgörande i kamrarne ega rum. Sedan sådant förslag blifvit godkänt, utsätta talmännen efter öfverenskommelse dag för omröstning», etc. Det står der: »Sedan sådant förslag blifvit godkänt». Ja, säger måhända den talare, som nu begärde ordet, det står icke, att det är *kamrarne*, som skola godkänna förslaget till voteringsproposition, utan detta kan tänkas blifva godkänt på något annat sätt. Men om det varit grundlagsstiftarnes mening, att, i en så viktig sak som denna, beslutet skulle kunna tillkomma på annat sätt än *direkt* genom kamrarne, så skulle detta naturligtvis funnits någonstädes tydligt uttaladt. Då så ej är fallet, måste det anses som själfklart, att det är *kammaren*, som skall godkänna voteringspropositionen. Om genom det förfarande, som nu egt rum, voteringspropositionen ej godkännes af kammaren, utan endast af talmannen och konstitutionsutskottet, huru skall då tillkännagifvandet om denna gemensamma omröstning ske? Jag har här i urklipp annonsen om kallelsen till kammarens sammanträde i går, och

I fråga om vägran af proposition på yrkande, att vateringsproposition icke måtte godkännas. (Forts.)

det heter der: »Vid början af detta sammanträde anställas, jemlikt 65 § riksdagsordningen, omröstningar öfver de i statsutskottets memorial föreslagna, af Riksdagens båda kamrar godkända vateringspropositioner». Jag tror, att det alltid har hetat så, men med det förfarande, som här nu skulle komma att tillämpas, måste ordalagen ändras, men hur kallelsen då skulle lyda, vet jag ej. Nog af, det kan bli en vateringsproposition, som icke är af kamrarne godkänd.

Jag tror, att det är af stor vigt för kammaren att bevara rätten att sjelf framgent liksom hittills afgöra, när gemensam omröstning skall förekomma. Så har man förfarit ända sedan den nya riksdagsordningens tillkomst, och det är ju ett faktum, att rätt ofta, i synnerhet uti Första Kammaren, vateringspropositioner förkastats under förklaring, att gemensam omröstning icke kan ega rum.

Då jag håller på, att kammaren *sjelf* bör afgöra frågorna och att, hvad särskildt angår godkännandet af vateringspropositioner, kammaren måste hålla derpå, att den sjelf har afgörandet i sina händer, ber jag att få förena mig med herr Fredholm i det yrkande, som han framställt.

Herr Boëthius: Med anledning af att den siste talaren åberopade de reglementariska föreskrifterna för Riksdagen, ber jag att få säga några ord. Jag skall här icke alls inlåta mig på en tolkning af dem, utan jag vill blott nämna, att om det är så, att de reglementariska föreskrifterna stå i strid med grundlagen, måste de förra vika, så att om de också skulle anses hindra talmannen att vägra proposition å ett afslagsyrkande, hjälper det dock ej, om denna vägran är grundlagsenlig.

Då jag har ordet, ber jag att få svara min ärade vän herr von Friesen på hans fråga, om hvad jag menade med mitt yttrande om en föroläppning mot konstitutionsutskottet. Jo, jag menar, att, om kammaren beslutar att ogilla konstitutionsutskottets förfarande efter en diskussion, uppfylld af föroläppningar mot konstitutionsutskottet, då har också i och med detsamma konstitutionsutskottet såsom domstol föroläppats.

Herr Andersson i Vestra Nöbbelöf: Här är icke fråga om att upprifva det beslut, hvartill utskottet kommit, men det hindrar likväl ej, att de olika meningar, som äro rådande i en så vigtig fråga som denna, komma till uttryck. Ehuru jag för min del har en annan uppfattning härvidlag än konstitutionsutskottet, kan jag icke annat än böja mig för utskottets beslut i frågan.

Den siste ärade talaren yttrade sig rörande de reglementariska föreskrifterna — hvilka konstitutionsutskottet icke tagit någon hänsyn till — och han sade, att såvida dessa komme att stå i strid med grundlagen, måste de vika för denna. Men, mina herrar, förhållandet är det, att der grundlagen varit otydlig, hafva Riksdagens båda kamrar sökt afhjelpa bristerna genom de reglementariska föreskrifterna, hvilka således skola supplera grundlagen. Jag tror därför, att man måste taga hänsyn äfven till dem, men det har emellertid konstitutionsutskottet icke gjort.

Här är — som sagdt — icke fråga om att göra ändring i konstitutionsutskottets beslut, och det är icke heller fråga om huruvida en fästning skall anläggas vid Boden eller ej, utan här gäller det, huruvida Andra Kammaren sjelf skall underskrifva sin omyndighetsförklaring eller ej. Jag vill icke göra det och ber därför att få instämma i det yrkande, som herr Fredholm har framställt.

I fråga om vägran af proposition på yrkande att voteringsproposition icke måtte godkännas.

(Forts.)

Öfverläggningen var härmed afslutad. Derunder hade yrkats, *dels* att ifrågavarande memorial skulle läggas till handlingarna, *dels ock* att kammaren skulle med ogillande af den i utskottets memorial förekommande motivering lägga nämnda memorial till handlingarna. Herr talmannen, som nu till proposition upptog dessa yrkanden, fann det förstnämnda vara med öfvervägande ja besvaradt. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att konstitutionsutskottets förevarande memorial n:o 4 skall läggas till handlingarna, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren beslutit att med ogillande af den i utskottets memorial förekommande motivering lägga nämnda memorial till handlingarna.

Voteringen utföll med 101 ja, men 119 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 4.

Härefter förelåg till afgörande statsutskottets memorial n:o 45, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslagen under riksstatens fjerde hufvudtitel, punkt 3:o.

Ang. föreslagen voteringsproposition.

Sedan den af utskottet under denna punkt framlagda voteringsproposition blifvit uppläst, lemnades på begäran ordet till

Herr Segerdahl: Herr talman, mina herrar! Då fjerde hufvudtiteln behandlades i denna kammare, var jag af sjukdom hindrad att närvara och af samma anledning var jag borta, när statsutskottets nu föreliggande memorial här diskuterades. Jag har sålunda icke haft tillfälle att uttala mina åsikter här i kammaren hvarken rörande det af Kongl. Maj:t äskade anslaget till rikets fasta försvar eller angående statsutskottets memorial i följd deraf, att kamrarna stannat i olika beslut i fråga om detta anslag.

Angående den första frågan, om anslaget till rikets fasta försvar, är det icke tillåtet för mig att nu uttala mig, men då den såsom hvilande förklarade behandlingen af statsutskottets memorial n:o 45 punkten 3:o nu åter förekommer, har jag ett tillfälle att uttala min

Ang. föresla-
gen voterings-
få göra.
proposition.

(Forts.)

mening om den häruti upptagna frågan, hvilket jag också ber att

Jag utgår då ifrån att kamrarne stannat i olika beslut rörande Kongl. Maj:ts äskande af anslag till fortsatt stärkande af rikets fasta försvar. Jag finner utaf det föredragna memorialet, att statsutskottet derefter förehaft frågan, huruvida en sammanjemkning af kamrarnes stridiga beslut kunde ske eller ej. Jag finner vidare, att utskottet icke ansett sig kunna framlägga något sammanjemkningsförslag och att utskottet därför framkommit med förslag till voteringsproposition för gemensam omröstning. Inom utskottet har man alltså försökt att åstadkomma ett sammanjemkningsförslag, men försöket har misslyckats. För min del tror jag, att detta oaktadt det skulle vara tänkbart, att ett sammanjemkningsförslag kunde komma till stånd. Enligt min uppfattning kunna de ledamöter af utskottet, som påyrkat ett förslag till sammanjemkning, numera göra detta med ökad kraft, och jag anser, att de af utskottets ledamöter, som förut motsatte sig sammanjemkningsförslaget, nu borde kunna låta sitt motstånd falla. Ty förhållandena äro ju nu andra än de voro, då utskottet förut behandlade denna fråga.

Jag tror för min del alldeles icke, att det skulle vara omöjligt att här åstadkomma ett sammanjemkningsförslag. Kamrarnes beslut rörande anslaget till det fasta försvaret äro mycket kortfattade, i det att de hvardera gå på endast två à tre rader, men dessa rader äro mycket innehållsrika. Jag föreställer mig, att besluten skulle kunna sönderdelas, så att man finge de särskilda frågorna hvar för sig. Det är ju visserligen här *en* fråga om rikets fasta försvar, men det är likaså visst och sant, att här föreligger *en* fråga om anslag till Oscar-Fredriksborg och Vaxholm, *en* fråga om anslag till befästandet af Karlskrona, *en* fråga om anslag till Karlsborg och *en* fråga om anslag till Boden. Dessa frågor skulle ju kunna uppställas hvar för sig, så att man skilde det ostridiga från det stridiga och på det sättet åstadkomme ett sammanjemkningsförslag. Man kan nog invända häremot, att ett sådant förfarande skulle vara lönlöst, eftersom Första Kammaren redan godkänt den uppställda voteringspropositionen, men jag hyser den föreställningen, att Första Kammaren möjligen skulle kunna förmås att frångå detta sitt beslut på en hemställan från statsutskottet.

Medan jag är inne på denna fråga, kan jag icke underlåta att begagna mig af tillfället för att uttala min förundran öfver att anslag sålunda begäras i klump utan någon specificering; fortsätter man på en sådan väg, skulle det till sist kunna leda derhän, att man inskränkte sig till att i klump begära anslag till hela landtförsvaret. Om man i andra departement förföre på samma sätt, så skulle vi till exempel icke här i går hafva haft att rösta angående anslag till ökad aflöning åt laboratorn i bakteriologi vid karolinska institutet eller om en professorslön vid tekniska högskolan, utan om ett anslag i klump till den högre undervisningen i riket. Jag anser för min del, att det är högeligen olämpligt att så sammankoppla olika frågor, och jag har icke kunnat underlåta att härom uttala min mening.

Jag önskar lifligt, att en sammanjemkning måtte komma till stånd, och jag skall strax säga anledningen dertill.

För några veckor sedan var jag mycket oviss, huru jag skulle

ställa mig till frågan om en befästning vid Boden, men den ovisshet, som jag då kände, har nu försvunnit, sedan jag fått tid att närmare tänka mig in i frågan och fullt fatta den djupa innebörden af densamma, och jag är numera beredd att rösta för att redan för nästa år ett anslag beviljas till påbörjande af befästningsarbeten vid Boden till den omfattning, som befästningskomitén föreslagit. Väl finner jag, att en utredning i flera punkter ytterligare skulle vara önskvärd; så t. ex. anser jag det vara en brist, att man icke vet, hvilka utgifter för riket fästningen kommer att medföra i framtiden, men jag anser dock, att en sådan brist är af underordnad betydelse, och jag är, som sagdt, beredd att rösta för ett anslag till Boden. Men jag kan omöjligt göra det i form af ett bifall till ja-propositionen i den nu uppställda voteringspropositionen, därför att detta moment af voteringspropositionen är alltför vidsträckt och sväfvande. Andamålet är icke för mig tillräckligt angifvet, och jag kan därför aldrig rösta ja till detta moment. Derfor skulle jag önska, att en voteringsproposition af annan lydelse komme till stånd.

Ang.
förelägen
voterings-
proposition.
(Forts.)

På grund af hvad jag nu anfört tillåter jag mig, herr talman, att yrka, att den föredragna punkten återremitteras till statsutskottet, i syfte att utskottet måtte å nyo taga i öfvervägande, huruvida icke en sammanjemkning emellan kamrarnes stridiga beslut kan åstadkommas, åtminstone delvis, så att gemensam omröstning behöfver ske endast om det, hvarom kamrarne verkligen äro af olika mening.

Herrar *Waldenström* och *Pettersson* i Österhaninge instämde häruti.

Herr *Hjelmérus*: Herr talman! Jag ber blott att få yrka godkännande af den föreliggande voteringspropositionen.

Herr *Hedin* i Stockholm: Det kan ju icke vara doldt för någon i denna kammare, att ett återremissyrkande, framställt under nuvarande förhållanden, icke kan leda till något förnuftigt eller nyttigt resultat. Det vet den, som framstälde detta förslag, likasom hvar och en annan måste begripa det, han må för öfrigt vara ganska litet förfaren i riksdagsförhandlingar. Det leder icke till något annat resultat än tidsspillan, om man bifaller detta återremissyrkande. Och då man har full vetskap om att det ej kan leda till annat, är det icke kammaren värdigt att fatta ett sådant beslut.

Jag kan således för min del icke annat än rent af beklaga, att en sådan *manöver* här försökts i sista stunden.

Herr *Olsson* i Sörnäs instämde i detta yttrande.

Herr *Andersson* i Vestra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! För min del vill jag naturligtvis icke motsätta mig en återremiss, men jag tillåter mig erinra, att man genom en återremiss ej torde vinna det syfte, som af den förste ärade talaren framhölls, nemligen att få till stånd en annan voteringsproposition. Villkoret härför vore nemligen, att Första Kammaren skulle frångå sitt fattade beslut för att biträda den från denna kammare uttalade mening; och det torde nog finnas ytterst liten utsigt för något sådant.

Ang.
föreslagen
voterings-
proposition.
(Forts.)

Att man, såsom den förste ärade talaren föreslog, skulle söka dela upp ifrågavarande anslag i de poster, som kräfdes för de olika fästningarna, kan jag ej vara med om, ty det förslag, som i frågan framlagts, går ej ut på visst belopp för hvarje fästning; och då lära kammarne ej vara villiga att godkänna ett förslag i sådan rigtning från statsutskottets sida. Jag tror således ej, att på den vägen är något att vinna. Jag har intet yrkande att göra.

Herr Hammarlund: Jag hade trott, att diskussionen i denna fråga vore afslutad och att således icke några nya förslag rörande densamma nu kunde få framställas, ty då frågan förra gången förelåg, frågade herr talmannen, om öfverläggningen var afslutad, hvilken fråga — såsom framgår af det tryckta och nu utdelade protokollet — af kammaren besvarades med ja. Skulle det emellertid vara så, att det oaktadt här kommer att framställas proposition dels på bifall till voteringspropositionen, dels å återremiss, ber jag att få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för återremiss, men jag vill hafva tillagdt, att jag gör det på grund af de nuvarande förhållandena och utan att gilla den motivering, som af den förste talaren framlades. Under nuvarande förhållanden och i valet mellan ett rent bifall och en återremiss kommer jag — som sagdt — att rösta för återremiss.

Herr Elowson: Enligt min uppfattning är det fullkomligt riktigt, att diskussionen i denna fråga upptages å nyo, ty saken har ju kommit i ett nytt läge.

I den föregående diskussionen gjordes tvenne yrkanden. De, som framstälde yrkandet om afslag, kunde måhända icke förutse, att en propositionsvägran derå skulle komma från talmannens sida. Man kan således antaga, att här i kammaren finnas personer, som icke äro fullt nöjda med ett bifallsyrkande, utan vilja rösta på något annat. Men något tredje yrkande gjordes icke förra gången. Frågan har därför, som jag sade, kommit i ett nytt läge, så att jag anser, att man har grundlagsenlig rätt att nu debattera densamma. Man får icke fästa sig vid, att diskussionen har förklarats afslutad — ty faktiskt har den ju blifvit det — utan dervid, att här inträdt någonting nytt. Herr talmannen har enligt grundlagen förklarat diskussionen hvilande, till dess att konstitutionsutskottet afgjort tvistefrågan. När nu så har skett, ser jag icke något hinder uti grundlagen för att diskussionen må kunna fortsättas rörande sjelfva hufvudfrågan.

Jag skulle kunna förena mig i yrkandet om återremiss, om jag trodde, att en sådan skulle leda till någonting, men då jag tror, att den icke kan hafva någon nyttig påföljd, anser jag det vara allra bäst att bifalla voteringspropositionen. Jag skall emellertid icke göra något sådant yrkande, ty det kommer ändå att framställas proposition derå. Är det så, att kammarens pluralitet vill hafva en återremiss, har jag för min del ingenting speciellt deremot.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Herr talmannen gaf proposition å de derunder framställda yrkandena, nemligen *dels* godkännande af den föreslagna voteringspropositionen, *dels ock* punktens återremitte-

rande till utskottet; och fann herr talmannen förstnämnda yrkande vara besvaradt med öfvervägande ja. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som godkänner den af statsutskottet i punkt 3 af förevarande memorial n:o 45 föreslagna voteringsproposition, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren beslutit att till statsutskottet återremittera denna punkt.

Voteringen, i vanlig ordning företagen, utföll med 128 ja mot 82 nej; och hade kammaren alltså godkänt ifrågavarande voteringsproposition.

§ 5.

Afgåfvos följande nya motioner, nemligen af:

herr *Ollas A. Ericsson* i Ofvanmyra, n:r 177, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af ett kronan tilldömdt skadeersättningsbelopp för obehörig afverkning å den Rättviks och Boda socknemän upplåtna så kallade brobyggnadsskog i Kopparbergs län; och

herr *David Bergström*, n:r 178, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående minderårigas och kvinnors användande till arbete i industrielt yrke.

De aflemnade motionerna bordlades.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *C. F. Th. Nordström* i Stockholm under den 21 innevarande månad.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 5,20 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.